ગુલદસ્તએ શરીઅત

યાને

શરીઅત કા ગુન્યા.

અબ્દુલકાદર નુરમોહંમદ.

ભાવનગરી મોહલ્લા

પોસ્ટ નંબર ૩,

મુંબઈ.

પહેલીબાર   તઅદાદ ૧૦૦૦

વકફ

ખાતર,

જનાબ શેઠ અબ્દુલકરીમ હાજી જાફર સાહબ,

મુંબઈ

૧૩૩૫ હિજરી.

શ્રી "અમરસિંહજી" પ્રીન્ટીંગ પ્રેસ. અહમદાબાદમેં

પઠાન નૂરખાન અમીરખાન વકીલને છાપી.

ગુલદસ્તએ શરીઅત.

બિસ્મીલ્લાહીર્રરહમાનીર્રરહીમ.

અલ્લાહકી બડી શાન હય કે વોહ અપની કુદરત ઔર અઝમત ઔર અપના જલાલ કયસે અજીબો ગરીબ પેરાએમેં[1] ઝાહીર કરતા હય. ચુનાચે દીને ઇસ્લામકે વોહ મુખલીસ સચ્ચે બંદે જો અપને આલા દરજેકી દીનદારી, લીયાકત, હુસ્ન અખલાક, ઔર બહોતસી ખુબીયોંકે બાઅસ આજ કલકે મખઝન[2] ઉલુમ હોને કે મુદ્દઇ કોમોંકેભી ઉસ્તાદ થે, અયસે સચ્ચે ખાદેમુલ[3] ઇસ્લામકી નસલેં આજ મુતલક જાહીલ, બેહુનર ઔર સચ્ચે મઝહબકે મુકદ્દસ કાએદોંકી પાબંદીસે કોસોં દુર હંય, ઔર નાલાયક સોહબતમેં ગીરફતાર હંય, જીસકી જહાલતકા યે નતીજા હુવા કે બુતપરસ્ત કોમેં જીનકે પાસ અપને મઝહબકી કોઇ અકલી વ નકલી દલીલ નહીં તોભી અલાનીયા[4] ઇસ્લામકી તરદીદકે વાસ્તે ખડે હો જાતે હંય, ઔર હમેં અપની બેઇલ્મી ઔર નાલીયાકતીસે[5] ઉનકે જવાબ દેનેકીભી જુરાઅત નહિ. ઔર હમારી હાલત અયસી હય કે મુસલમાની દર કીતાબ વ મુસલમાના દર ગોર. ઇસાઇ જીનકે મવજુદા તરીકેકો[6] એક થોડીસી અકલકા આદમીભી ગલત સાબીત કર સકતા હય, વોહ ઇસ્લામકી નીસબત સેંકડો જુઠે લગો બોહતાન બાંધ કર સચ્ચાઇકો પસેપુસ્ત[7] ફેંક કર આમ લોગોંકે સામને સુનાતે હંય. મગર અફસોસ કે હમ ઇન લચર[8] ઔર પુચ એતરાઝોંકે જવાબ દેનેસેભી કાસીર[9] હંય. યેહ સબ હમારી જહાલતકા નતીજા હય. યેહ બાતેં તો રહી દર કીનાર. મીસન સ્કુલમેં હમારે મુકદ્દસ ઇસ્લામકી નીસબત વો નાલાયક અલફાઝ હમારે લડકોંકી ઝબાનસે નીકલવાએ જાતે હંય, જીનકા સુનાભી મુનાસેબ નહિ. મગર વાહરે હમારી બેગેરતી કે હમ અપને લડકોંકો ઇસ આફતસે બચાનેકા કોઈ બંદોબસ્ત નહિ કરતે. હમારી લડકીઆં ઔર મસ્તુરાત પરદાનશીન બીબીઓંકે અકાયદ બીગાડને ઔર ઉન્હેં નાજાયઝ આઝાદી સીખાનેકો; કભી રૂપે પેસેકા લાલચ દેકર યા પઢાનેકા ઢંગ ડાલકર યા દસ્તકારી[10] સીખાનેકા લાલચ દેકર ઇસાઇ ઓરતેં ઘરમેં ઘુસકે ચલી આતી હંય, હાલાં કે ઇસ્લામ અયસી ઓરતોંસે બરાબર પરદા વયસાહી ઝુરરી જાનતા હય જેસા કે મરદોંસે; ઇસલીએ કે ઉનમેં સારે ઢંગ મરદોંકેસે હંય. મગર અફસોસ હય કે હમને ઇન નુકસોંકે મીટાનેકી કોઇ તદબીર નહીં કી. બેહુનરીકા નતીજા હમેં પુરા મીલા કે જીતને રઝીલ પેશે હંય વોહ આજ હમારેહી હાથસે હોતે હંય. ઔર મુફલીસ કુલ્લાશ[11] જીતને હંય અકસર મુસલમાન. હીજડે, કંચન, ભાંડ, ડુમ કુલ મુસલમાન, અનપઢ, જાહીલ, ગુસ્તાખ, બેઅદબભી હંય તો યેહી મુસલમાન. દુન્યવી ઉલુમ કોન નહિ સીખતે?

---

૧ સુરતમેં, ૨ ઇલ્મકા ખઝાના, ૩ ખીદમત ગુઝાર, ૪ ઝાહીર, ૫ બેનમાઝી, ૬ ઝાહેર હાલ, ૭ પીઠકે પીછે, ૮ બેહુદા, ૯ આજીઝ, ૧૦ હુનર, ૧૧ લુચ્ચાઈ પાપ.

આલા ઓહદોંપર[1] કોન તરક્કી નહી કરતે ? અંજુમનો ઓર મેહફીલોંમેં ઇઝઝતકી જાય ઓર કુરસીઓસે કોન અલાહેદા હંય ! અપની જાયદાદ કોન બેચકર મુફલીસ બનતે હંય ! જવાબ ઉસ્કા યેહી હય કે હમારે બીરાદરાને ઇસ્લામ. ઇસ્લામ કે પાક ઉસુલોંકી પેરવી છોડનેકા નતીજા યેહ હુવા કે જીન લોગોંકો ઇન્સાની લીબાસમેં આયે હુવે કુછ મુદ્દત નહિ ગુઝરી વોહ દીલ આઝાર બાતેં એહલે ઇસ્લામકી મોજુદા હાલતકે લેહાઝસે કહેને લગ જાતે હંય કે ઇસ્લામ ઇનસાની નસલોંકે હકમેં ફાએદા રસાં નહી હય.

ગરઝ હમારી હાલત દીની વ દુન્યવી પસ્તો ઝલીલ હય. ફીર ઇસ પર તુર્રા યેહ કે એક દુસરેસે અલગ વ ફુટમફાટ હય. ઓર મીલકર ઇસ હાલતે પુર ખબાસતકો[2] નીકાલનેકે બજાય ફીરકા ફીરકા બન કર દિન બદિન નીફાકો નાઇત્તેફાકકે ગઢેમેં ઉતર રહે હંય ઓર ફીર બેખબર હંય. ન અફસોસ હય ન પશેમાની હય. પીછે શયતાન દુશ્મને જાની હય કે હમારે મુસલમાન ભાઇઓંકી બેખકુની[3] કરનેકા ઇગવા દેતા હય, ઓર ઇસ્લામકો સદમા પહોંચા રહા હય. ઓર લુત્ફ યેહ હય કે ઇન બાતોંકો હમ તરક્કીકા બાઅસ સમઝતે હંય.

યહાં મુખ્તસીર તેહરીર રીસાલએ અસરારે અહમદી મુસનીફ મવલાના હઝરત આરીફ બીલ્લાહ કમલીશાહ સાહેબ સફીપુરીકી લીખી જાતી હય. વોહ અપને રીસાલેમેં ઝમાને હાલકે મુસલમાનોંપર અફસોસ કરતે હંયકે આજ કલ જહાં તક નઝર ઉઠાઇ જાતી હય, માલુમ હોતા હય કે હિંદુસ્તાનમેં અકસર એહલે ઇસ્લામપર મુદબારકી અયસી તારીક ઘટા છા રહી હય જીસકી ઝુલમતને ઉનકી ઝાહેરી ઓર બાતની આંખોકો અંધા કર દીયા હય; ન દુનીયામેં કોઇ ભલાઇકી રાહ ઉનકો નઝર આતી હય ન દીનકા રસ્તા માલુમ હોતા હય; ઓર યેહ તારીકી કદમબદમ ઝયાદા હોતી જાતી હય. ખુદ ઉનકે વાસ્તે ઓર ઉનકી આયંદા પેદા હોનેવાલી નસલોંકે વાસ્તે દુનીયા એક અયસા ઝુલમત કદા બન રહા હય જીસમેં ટટોલ કર ચલના ઓર અંધોંકી તરાહ ઝીંદગી બસર કરનાભી દુશવાર માલુમ હોતા હય. અંધોંકી આંખે બીનાઇસે કાસીર હોતી હંય. દીલકી બીનાઇ કીસી કદર ઉનકો મદદ પહોંચાતી હય, જીસસે ટટોલ ટટોલ કર લકડીકે સહારે વોહ અપની મુરાદે મકસુદ તક પહોંચ જાતે હંય. મગર આજ કલકે હિંદુસ્તાનકે અકસર મુસલમાનોંકી અકલ પર પરદએ ગફલત પડ જાનેસે દીલકી આંખેંભી અંધી હો ગઇ હંય, ઓર હોતી જાતી હંય. બઝાહીર દુન્યામેં ઉનકે લીએ રાહતકે અસબાબમેંસે કુછ હીસ્સા નહિ રહા. દોલત ઉનસે ભાગતી હય, અકલ ઉનકો છોડ ગઇ, ખુલ્ક ઉનમેં નહીં રહા, ઇઝઝતને ઉનકી તરફસે આંખ ફેરલી, હીમત વ ગેરતને ઉનસે રૂ કશી[4] કરલી, ઇલ્મને અપની રોશની ઉનકે દીલો દમાગસે ઉઠાલી, શરારત ઉનકી હરીફ અકવામસે[5] જા મીલી, એતબાર ઉનકા ઉઠ ગયા, તીજારત ઉનકી મીટ ગઇ. ઇન સબકે બદલેમેં નીકબત[6] ઉન પર સાયા ફગન હય, હલાકત ઉનકી હમદમ હો ગઇ હય, તકબ્બુર ઓર ગોરૂર ઉનકા હાદી હો ગયા, ઇમાન ઉનકા ડગમગ રહા હય, જહાલત ઉનકા હીસ્સા હો ગઇ, આઇનએ મઝહબ વ મીલ્લતકા સાયએ

---

૧ હુકુમત, ૨ ખરાબ હાલત, ૩ મીટાના, ૪ મુંહ ફેરના, ૫ કોમ, ૬ ઝીલ્લત.

હીફ્ઝો અમન ઉનકે સરોંસે ઉઠતા જાતા હય. ગૌરકા મુકામ હય જીસકી દુન્યવી હાલત અયસી હો ઉસકે દીની ઉમુરકા કયા કહેના હોગા. ખુદાએ તઆલાકે હુકમોંસે વાકીફ નહિ, રસુલે મકબુલ કી હીદાયાતસે ૨ ગરદાં હંય, નમાઝ રોઝેસે જી ચુરાતે હંય, કુરાને શરીફકો યેહ પઢતે નહિ, જો ઉસ્કે એહકામસે વાકીફ હોં. મનહીયાતકે[1] ઇરતેકાબ પર રાગીબ, અફઆલે શેતાનીકે ખોગીર, તઅસ્સુબમેં મહુ, ખુદા વ રસુલસે બેખબર, એહકામે દીનકી વકઅત ઉનકે દીલોમેં નહીં. ફીર અયસે ઇનસાનોકે ખુદાકે કરીબ રસાઇ હોના ઓર ઉકબામેં ઉનકે મુસ્કેલાતકી આસાની હોના બઅસબાબે ઝાહેર માલુમ નહીં. ખુદા કાદીર હય. બખશને વાલા હય. ઉસ્કા પાક રસુલ અપની ઉમ્મતકી શફાઅતકે વાસ્તે હરદમ મુસ્તઇદ હય. લેકીન જો અસબાબ નજાત હારેન કે લીએ બતાએ ગએ હંય, જબ તક ન મોજુદ હોંગે ઝાહેર રૂસ્તગારી[2] પર ઇતમીનાન નહીં હો સકતા. ઇસ મુકામ પર મુઝે અપને એક દોસ્તસે સુની હુઇ એક રીવાયત યાદ આઇ કે ગુજરાતકે કીસી શહેરમેં એક ઝઇફુલ ઉમર હિંદુ બક્કાલથા. વો લેનદેનભી કરતા થા. ઉસસે કીસી મુસલમાનને કુછ રૂપીઆ કરઝ લીયા. ઉસકો મુદ્દત ગુઝર ગઇ. દરમ્યાનમેં કઇ બાર કુછ વસુલભી હુવા, હનોઝ કુછ બાકી થા કે બક્કાલને અપની ઝઇફીકે સબબ અપના કારોબાર અપને ફરઝંદકે સુપરદ કીયા, ઓર ખુદ ખાનાંનશીં[3] હો ગયા. બાદ મુદ્દત કે વો મુસલમાન ઉનકા હીસાબ બેબાક કરને ગયા, તો હીસાબમેં કુછ મુગાલેતા[4] પેશ આયા યાને મુસલમાનને કુછ ઝયાદા રકમ વસુલ બયાન કી ઓર બક્કાલકા લડકા કુછ કમ કહેતા થા, કયું કે હીસાબકે કાગઝમેં કમ રકમ વસુલ થી. આખેર થોડી ગુફ્તો શનીદ[5] કે બાદ બક્કાલકો ઇસ ઝગડેકા ઇલ્મ હુવા, તો ઉસને અપને બેટેસે તમ્બીહ કરકે કહા કે તું બચ્ચા હય, ઝગડા ન કર. કાગઝમેં ભૂલ હો ગઇ હોગી. મીયાં લોગ જુઠ નહીં બોલતે હંય. તુ નાદાન જાનતા નહીં યે મુસલમાન હય. ઓર મુસલમાન ચાહે કુછ એબ કરે મગર કભી જુઠ નહીં બોલેગા. અલ્લાહો અકબર, પહેલે મુસલમાનોંકા યે હાલ થા જીસ્કી તસ્દીક કુફ્ફાર કે લબસે હોતી થી. મગર આજ હમારી હાલત કાબીલે અફસોસ હય કે જુઠ, દગા, ફરેબ, મક્કારી ઓર જો બદતરીન અફઆલ હંય દુનીયામેં શાયદ કોઇ કોમ બતેયબે ખાતીર[6] અચ્છા જાનતી હોગી, વો સબ હમારે વાસ્તે બાઇસે ફખર હય. ઉનકા મુરતકીબ હોના હમારે લીયે માયએ નાઝ હો ગયા હય. અલ્લાહ હમારે હાલ પર રહમ કરે. ઓર જીન મુસલમાનોંકી ઉસમે તારીફ કી હય, ઉનકે કદમ બ કદમ ચલનેકી હમકો હીદાયત કરે. ઓર ઉનકે તતબ્બોકી[7] તોફીક અતા ફરમાવે. બ હુરમતે સૈયદે કોનેન રસુલુસ સકલેન (સ.) અલયહે વ આલેહી વ અસહાબેહી વ સલ્લમ. યે ઇબારત રીસાલે એહમદીકે સફે પરસે ઉતારી ગઇ હય.

બાદ ઇસકે યે ગરીબ ફકીર પુર તકસીર ખાદીમુલ ઇસ્લામ મુન્શી અબ્દુલ કાદીર બીન નુરમોહંમદ અપની કોમસે અરઝ કરતા હય કે મુનદરજએ બાલા[8] નુકસોંસે બચનેકા કયા ઇલાજ કીયા જાવે, હર આદમીકો અપના સોચ બીચાર ઓર ફીકરસે રાય

---

૧ મના કીએ હુવે કામ, ૨ છુટકારા, ૩ ઘર બેઠના, ૪ ભુલેં, ૫ બાતચીત, ૬ ખુશીસે, ૭ મુકામે ફખર, ૮ ઉપરકી હકીકત.

દેના ચાહીએ. મેરી સમઝકે મુતાબીક મેં અપની કોમકો કુરઆનો હદીસસે જો કુછ કે ઇન બીમારીઓકા ઇલાજ હો સકતા હય પેશ કરતા હું ચંદ દરખાસ્તેં યે હંય કે હર શખ્સ અપની બહેતરીકી બાતેં ઇસમેંસે ચુન લે.

(૧) મુસલમાનોંકો લાઝીમ હય કે અપને લડકે ઓર લડકીઓંકે લીએ દીની વ દુન્યવી તાલીમકા ઇન્તેઝામ કીસી બા અખલાક કામીલ ઉસ્તાદકે ઝરીએસે કરે.

(૨) આમ મુસલમાન ગરીબોંકી તાલીમકા કોઇ ઝરીઆ અયસા બનાવે જીસસે ઇલ્મો હુનર દોનોં પાવેં ઓર મુફલસીકે ઝલીલ પેશેસે છુટ જાવેં.

(૩) હમમે હુત્તેફાકો ઇસ્લાહ, તરઝે મઆશેરત[1], તેહઝીબે અખલાક, દીની વ દુન્યવી, ઉમૂર ઓર બાહમી ઇત્તેહાદ કાયમ કરનેકા શોક દીલાનેકી એક અંજુમન કાયમ હોની ચાહીએ. બસ ઇન કાર્રવાઇઓંકો પુરા કરનેકે વાસ્તે સબ મુસલમાનોંકો લાઝીમ હય કે વો ઇઝસ ગુલદસ્તએ શરીઅતકે જારી કરને ઓર ઉસકે મકાસીદકી[2] તકમીલ કે લીયે માલસે, ઝબાનસે, કલમસે મદદ કરેં. ઓર જીસ તરાહ હો સકે કોમી ખીદમતકે લીએ હર વક્ત મુસ્તઇદ રહેં તાકે દીન વ દુન્યામેં હમકો સુરખુરૂઇ[3] હાસીલ હો. બાદ ઉસકે યેહ રીસાલેકે પઢનેવાલોંસે મેરી અરઝ હય કે ઇસ રીસાલેમેં કીસી કીસમકી ભુલ ચુક નઝર આ જાય તો સુધારકે પઢલેં ઓર સમઝ લેં કે બંદે સે ખતા હોના મુમકીન હય ઓર દર ગુજર કરેં. અબ યહાંસે અસલ ઇબારત શુરૂ હોગી જો મકસદ અસલી હય. લેકીન હર કામસે પહેલે ઝીકરે ખુદાકી ફઝીલત ઝુરર હય કે ઉસકી મદહત[4] કી હદ્દો નીહાયત નહીં, કયું કે ઉસકી કુદરતકો નીહાયત નહીં. હમ જો કુછ નેઆમતેં ખાતે હંય વોભી બેનીહાયત હંય ઇસ લીએ ઉસ્કા ફરમાન યે હય કે અગર તુમ ખુદાકી નેઆમતેં ગીનોગે તો ન ગીન સકોગે.

અશઆર.

કોજે ઉસ્કી શાનમેં મદહત તરાહ તરાહ,
હય જીસ્કી ઝાતે પાકમેં કુદરત તરાહ તરાહ;
હમ જીસ ખુદાકી ચખતે હંય નેઆમત તરાહ તરાહ,
વાજીબ હય હમપે ઉસ્કી ઇતાઅત તરાહ તરાહ;
ભુલા ખુદાકી યાદ જો દુન્યાકે એશમેં,
દેખેગા આખેરતમેં મુસીબત તરાહ તરાહ;
અય બંદા બંદગીએ ખુદામેં ઉઠાએ રંજ,
લેના અગર હય ખુલ્દમે રાહત તરાહ તરાહ;
દીલસે ફીદા હો અયસે રસુલે શફીક પર
ઉમ્મતકો જીસ્ને કી હય હીદાયત તરાહ તરાહ.

દુરૂદે શરીફ—અલ્લા હુમ્મા સલ્લે અલા સૈયદેના મહંમદીન વ અલા આલે સૈયદેના મોહમ્મદીન વ બારેક વ સલ્લમ.

---

૧ મઆમલાતકા ઢંગ, ૨ મુરાદ, ૩ ઈઝ્ઝત, ૪ તારીફ.

બીસમીલ્લાહિર્રરહમાનીર્રરહીમ.

અલ્હમ્દો લિલ્લાહે રબ્બીલ આલમીન વલ આકેબતો લિલ્મુત્તકીન વસ્સલાતો વસ્સ લામો અલા રસુલે રબ્બીલ આલમીન વ અલા આલેહી વ અસ્હાબીહી અજમઇન.

બાદ ઇસ્કે મુસલમાનોકો માલુમ હોવે કે ગુલદસ્તએ શરીઅતકે પેહલે હિસ્સેમેં શરીઅતકા જો કુચ્છ બ્યાન હુવા ઉસ્સેતો વાકેફ હુવે, લેકીન દુસરા બાબ યાને શાખ, દોલત જો ઇસ્લામ વ ઇમાનકી એક શાખ હય, ઓર જો હમારી મઇશતમેં[1] બડી કારઆમદ વ મુફીદ ચીઝ હય, જીસ્કે ઉડાને ઓર બેજા ખર્ચ કરનેસે હકતઆલા રોકતા હય, ઓર ખર્ચ કરનેકે મુકામ બતલાતા હય ઉસ્કે ફરમાન યે હંય, "અય મુસલમાનો તુમ આપસમેં એક દુસરેકા માલ નાહક તોર પર ન ખાઓ, ઓર જુઠે મુકદ્દમેકો હુક્કામકે યહાં ઇસ ગરઝસે રૂજુ મત કરો કે (ઉસ્કે ઝરીએસે) લોગોંકે માલોંકા એક હિસ્સા બ તરીક ગુનાહ (યાને જુલ્મસે) ખા જાઓ, ઓર તુમકો અપને ઝુલ્મો જુઠકા ઇલ્મ ભી હો. (સુરએ બકર રૂકુ ૨૩.) ઇસ આયત શરીફમેં નાહક કીસીકા માલ ઉડાના, ચોરી યા ખિયાનત, ગસબ[2] જુવા યા ઉકુદ ફાસેદા યાને શરીઅતકે ખીલાફ માલ હાસેલ કરના નિહાયત બુરી બાત હય. અપને માલકો ખીલાફે શરીઅતકે કામોમેં સર્ફ ન કરો, જયસે શરાબખોરી, ઝિનાકારી, ઓર ફીસકકે અકસામ. ઓર દુસરી તાકીદ અપને બંદોકો ફરમાતા હય. અયસે ઉમ્દા માલ હાકેમ ઝાલીમકો રીશવતમેં ન દો કે ઉસ્કી મદદસે કિસી મઝલુમકા માલ ખાજાઓ; યા જુઠી કસમ યા જુઠી ગવાહીમેં ખર્ચ કરકે ખુદાકા ગઝબ ખરીદ ન કરો. પસ દોલત મુજબે આફત વ રહમત બન સકતી હય. આયત દુસરી યેહ હય, "પસ અગર અમીન[3] જાને બાઝે તુમ્હારે બાઝોંકો, ઓર ઉસ્કી ખિયાનતસે ખાતેર જમા હો તો ચાહીએ કે અદા કરદે. વોહ શખ્સ જો અમીન રખા ગયા હય યાને કરઝ ઓર હકસે ઇન્કાર ન કરે ઓર ચાહીએ કે ડરે અલ્લાહસે." (સુરએ બકર રૂકુ ૩૯.) કયું કે વોહ દેખ રહા હય ઓર વોહ ઉસ્કા પાલનેવાલા હય. ઇસ નસીહતમેં બડી ફિકર ઓર સોચકી જગા હય યાને અમીનકો ચાહીએ કે અમાનતમેં ખ્યાનત ન કરે, ઓર વકતે તલબકે ફોરન અદા કરદે. કયું કે માલેક ફરમાતા હય કે અગર ખ્યાનતકા શોક હો યા લાલચકા ઝોક હો, ઓર દીલમે માલ દબાનેકે લીએ હીલે પયદા હોં તો સોચ કરે કે માબુદ કયા ફરમાતા હય, યાને ખ્યાનત કરનેવાલા ખુબ ખ્યાલ રખે કે મઝલુમકા હક ખુદ ખુદાવંદે કરીમ દીલાએગા, ઇસ લિએ અદાએ દેનમેં અપને રબસે ડરો, ઓર ગેરકે માલ હઝમ કરનેસે બચો. ઇસ બાતસેભી માલુમ હુવા કે દોલત મુજીબે રહમત વ આફત હો સકતી હય. ઇસ મોકેપર દો ભાઇઓંકી એક હિકાયત જો કુરઆને શરીફમે ખુદા અપને બંદોકો સુનાતા હય લિખી જાતી હય જીસ્સે ઇબરત હાંસિલ હો. વોહ ફરમાને રહમાન યે હય, "ઓર આપ ઇન લોગોંસે દો શખ્સોંકા હાલ બ્યાન કીજીએ. ઉન શખ્સોંમેસે એકકો હમને દો બાગ અંગુરકે દે રખેથે, ઓર ઉન દોનોં બાગોંકે ખજુરકે દરખ્તોસે એહાતા[4] બના રખા થા, ઓર ઉન દોનોંકે દરમ્યાનમેં ખેતીભી લગા રખીથી, ઓર દોનો બાગ અપના પુરા ફલ દેતે થે, ઓર કીસીકે

---

૧ ખાનેપીનેમેં, ૨ જબરન દબા લેના, ૩ અમાનતદાર, ૪ હદ.

ફલમેં ઝરાભી કમી ન હોતીથી, ઓર ઉન દોનોંકે દરમ્યાનમેં નહર ચલા રખીથી, ઓર ઉસ શખ્સકે પાસ ઓરભી તમલુકા (મિલકત) સામાન થા; સો એક બાર અપને ઉસ દુસરે મુલાકાતીસે ઇધર ઉધરકી બાતેં કરતે કરતે કહને લગા કે મેં તુજસે માલમેંભી ઝયાદા હું ઓર મજમેમેંભી મેરા ઝબરદસ્ત હય. ઓર વોહ અપને ઉપર જુરમ (કુફ્ર) કાએમ કરતા હુવા અપને બાગમે પહોંચા ઓર કહેને લગા કે મેરા તો ખ્યાલ નહી હય કે યેહ બાગ (યાને મેરી મુદ્દતે હયાતમે) કભીભી બરબાદ હો, ઓર મેં કયામતકા નહી ખ્યાલ કરતા કે આયગી, ઓર અગર મેં અપને રબકે પાસ પહોંચાયા ગયા તો ઝુરૂર ઇસ બાગસે બહોત ઝિયાદા અચ્છી જગા મુઝકો મીલેગી. (ફીર) ઉસ્સે ઉસ્કે મુલાકાતીને (જો દીનદાર ઓર ગરીબ થા) જવાબકે તોરપર કહા કે કયા તું ઉસ ઝાત (પાક) કે સાથ કુફર કરતા હય જીસ્ને તુઝકો અવ્વલ મિટ્ટીસે બનાયા, ફિર નુતફેસે, ફિર તુઝકો સહી વ સાલીમ આદમી બનાયા. લેકીન મેં તો યેહ અકીદા રખતાહું કે વોહ યાને અલ્લાહો તઆલા મેરા રબ્બ (હકીકી) હય. ઓર મેં ઉસ્કે સાથ કિસીકો શરીક નહી ઠરાતા" (સુરએ કહફ રૂકુ ૫૦). યેહ દો ભાઇઓંકી કહવત ઇસ લીએ બતાઇ ગઇ કે દુન્યાકી બેસીબાતી[1] ઓર ઉકબાકી સીબાત જાન કર અપના તોશા તૈયાર કરે. દોનો એક બાપકી ઓલાદ થે. બાપ મરતેહી માલ બરાબર બાંટ લીએ. એકને ઝમીન ખરીદ કી, દો તરફ મેવેંકે બાગ લગાએ, બીચમેં ખેતી ઓર બીચ નદી કાટ કર લા ડાલી કે બારેશ ન હો તો ભી નુકસાન ન આવે ઓર ઉમ્દા જગે બીયાહ કીયા. અવલાદ હુઇ, નોકર રખે, તદબીરે દુન્યા દુરસ્ત કરકે આસુદા ગુઝરાન કરને લગા યેહ તો સબ અચ્છા કીયા. લેકીન માલ તો અલ્લાહકી નેઅમત થી. પર ઇતરાને ઓર અકડને ઓર કુફ્ર બકનેસે ઉસ માલ પર આફત આઇ જીસ્કા પુરા બયાન આગે આવેગા. લેકીન ઇન દોનોંકી ગુફ્તગોમેં બડી ઇબરત હય કે બેદીન ભાઇકો તવંગરીમેં અઝમાયા, ઓર ઉસને કુફ્ર ઓર ગુરૂરીસે અપસે કલામ કીએ કે જીસકે સબબ દુન્યા વ આખેરત દોનોં તબાહ હુએ, ઓર દુસરે ભાઇને સબ માલ અલ્લાહકી રાહમેં ખર્ચ કીયા, ઓર આપ કીનાઅતસે ગુઝર કરને લગા, ઓર દીનપર કાયમ રહા, ઓર અપને કાફેર ભાઇકો કયા ખુબ નસીહત કરને લગા કે અફસોસ તુને માલેકકી કદર ન કી જીસને તુઝપર બેશુમાર એહસાન કીએ. મેરા તો યેહ અકીદા હયકે મેં મેરે માબુદ કે સાથ કભી કીસીકો શરીક ન કરૂંગા. પસ માલ આફત ઓર નેઅમત બન સકતા હય. ઓર ફરમાને રહમાન યું હય કે ઉસ ગરીબ નેકબખ્ત ભાઇને ઓર ભી કુચ્છ નસીહતેં કીયે વોહ યેહ હય. ઓર તુ જીસ વક્ત અપને બાગમેં પહોંચા થા યાને તુને અપની મીલકત મુઝકો દીખાને લગા તો યેહ કયું ન કહા કે જો અલ્લાહકો મંઝુર હોતા હય વોહી હોતા હય, ઓર બગેર ખુદાકી મદદકે કીસીમેં કોઇ કુવ્વત નહીં. અગર તુ મુઝે માલ ઓર અવલાદમેં કમતર દેખતા હય તો મુઝકો વોહ વકત નઝદીક માલુમ હોતા હય કે મેરા રબ મુઝકો તેરે બાગસે અચ્છા બાગ દે દે, ઓર ઉસ તેરે બાગપર કોઇ તકદીરી આફત આસમાનસે ભેજદે, જીસ્સે વોહ બાગ દફઅતન[2] એક સાફ મયદાન હો કર રેહ જાય, ઉસ્સે ઉસકા પાની બીલકુલ અંદર ઝમીનમેં ઉતર કર ખુશ્ક હો જાવે, ફીર તું ઉસ્કી કોશીશ ભી ન કર સકે, ઓર ઉસ શખ્સકે સામાન તમુલકો (મીલકતકો) આફતને આ ઘેરા. ફીર ઉસને જો કુચ્છ ઉસ બાગપર ખર્ચ કીયા

---

૧ નાપાયદારી, ૨ એકાએક.

થા ઉસ પર હાથ મલતા રહ ગયા. ઔર વોહ બાગ અપની છતોંપર ગીરા હુવા પડા થા, ઔર કહને લગા કયા ખુબ હોતા કે મેં અપને રબકે સાથ કીસીકો શરીક ન ઠેરાતા ઔર ઉસકે પાસ કોઇ અયસા મજમા ન હુઆ કે ખુદાકે સીવા ઉસકી મદદ કરતા. ઔર ન વોહ ખુદ હમસે (યાને અલ્લાહસે) બદલા લે સકા, અયસે મવકે પર (માલકી તબાહી યા ઔર કીસી આફતકી ગીરફતારીકે વકત પર) મદદ કરના અલ્લાહ બરહકહીકા કામ હય, ઉસીકા સવાબ સબસે અચ્છા ઔર ઉસીકા નતીજા સબસે બેહતર હય ("સુરએ કહફ, રૂકુ ૫.") ફાયદા—યહાંસે હમ સોચ કરેં કે ઇન દો બાઇઓંકી ગુફતગોમેં જો ખેરખાહીકી રાહસે મોમીન ભાઇને કલામે અદબ અપને ભાઇકો સીખાયા કે યેહ બાગ જબ તક અલ્લાહ ચાહેગા કાયમ રહેગા, વર ન ફના હો જાયગા. ઉસકી મશીયત (ખાઇસ) કે રૂબરૂ અસબાબ ઝાહેરી મોઅતલ હય. ફીર ખફગીસે ઉસકે કુફરકો મીટાનેકે લીએ યે બી કહા કે ઉસ તેરે બાગપર કુચ્છ તકદીરી આફત આસમાનસે ભેજદે તો તઅજ્જુબ નહી. ઔર અયસાહી હુવા જયસા ઉસને કહા. ઇસ કલામમેંભી હમારે લીએ સબક હય કે નેક લોગોંકી બદદુઆસે ડરેં, કયું કે ઉનકી નેક દુઆ યા બદદુઆમેં અસર હય જયસાકે ઇસિ હિકાયતસે ઝાહેર હય કે માલ મુજબે આફત યા મુજબ નેઅમત હો સકતા હય. ફીર માલેક ફરમાતા હય (કુરઆન કરીમમેં મીસાલ દી ગઇ હય) કે અય મેરે હબીબ, આપ ઉન લોગોંસે દુન્યવી ઝિંદગીકી હાલત બ્યાન ફરમાઇએ કે વો ઐસી હય જયસેકે આસમાનસે હમને પાની બરસાયા વોહ ફીર ઉસકે ઝરીએસે ઝમીનકી નબાતાત ખુબ ગુનજાન હો ગઈ હો ફીર વો રેઝા રેઝા હો જાવે કે ઉસકો હવા ઉડા લીએ ફીરતી હો, ઔર અલ્લાહો તઆલા હર ચીઝ પર પુરી કુદરત રખનેવાલા હય. (સુરએ કહફ રૂકુ ૬). ફાયદા. ઇસ મીસાલમેં દુન્યાકો સબઝ ખેતીકી મીસાલ દી ગઇ હય, કે જયસા તરોતાઝા ઝમીનકી સબઝી ખુસ્ક હોકર રેઝા રેઝા હો જાતી હય, ઔર ઉસકા નામો નિશાન નહી રેહતા, વયસાહી હમારી ઝિંદગીકા હાલ હય. કીસી જાએ આબાદી ઔર કીસી જાએ વેરાની. ઇસ લીએ હમકો ડરના મુનાસેબ હય; ઔર ફરમાતે માલેક યું હય કે "માલ ઔર અવલાદ હયાત દુન્યાંકી એક રવનક હય; ઔર જો આમાલે સાલેહા બાકી રેહનેવાલા હય વો આપકે રબકે નઝદીક સવાબકે એતેબારસેભી હઝાર દરજ્જે બેહતર હય, ઔર ઉમેદ કે એતેબારસેભી હઝાર દરજ્જે બેહતર હય. (સુરએ કહફ રૂકુ ૬). ફાયદા—યહાં હમારા માલેક માલ ઔર અવલાદકો દુન્યાંકી એક રવનક કરાર દેતા હય, કે ઇન્સાન ઔર દીગર હયવાનાતકા તો હાલ અયસા હય કે અભી લડકે હંય, ઔર ફીર જુવાન હુવે, ફીર બુઢે હોકર મર ગએ, ફીર ચંદ રોઝકે બાદ સરપુર ગુરૂર (જો અકડકે ચલનેવાલા થા) ઔર વો જીસ્મ પુર નુર (જો ઇતરો ગુલાબમેં મોઅત્તર રેહતા થા ઔર સાબુનસે નેહલાયા જાતાથા) ઝરા ઝરા હોકર ખાકકે સાથ ઉડતા ફીરતા હય. અલ્લાહ હર શયપર કાદર હય, બનાતા હય, મીટાતા હય, ફીર હશરમેં ઉઠાએગા, ન ઉસકો બનાનેમે દુશ્વારી હય ઔર ન મીટાનેમેં, ઔર નં ઉઠાનેમેં પરેશાની હય. ઉસકા તો એક હુકમ (કુન ફયકુન) મેં સબ કુચ્છ તૈયાર હય. ગરઝકે માલ વ અવલાદ ચંદ રોઝકી ઝાહેરી આરાસ્તગી હય, જો અનકરીબ ફના હો જાતી હય. ઔર બાકીયા તુસ્સાલેહાત યાને રહેનેવાલી નેકીઆં યાને ઇલ્મ સિખાયા જાવે જો જારી રહે, યા મસ્જીદ, કુવા, સરાય, બાગ, ખેત વકફ કર જાએ, યા અવલાદકો તરબીઅત કરકર

સવાબ છોડ જાવે, ઔર નેક આમાલ મસલન નમાઝ, રોઝા, હજ્જ, ઝકાત ઔર અયસે નેક કામ જીનકા સમરા અબ્દલઆબાદ યાને હમેશા રહે તો યેહ કામ ખુદાકે નજદીક માલ ઔર અવલાદસે બેહતર હય ઇનકા સવાબ હમેશા મિલતા રહેતા હય, ઔર ઉનમેં બેહતરીકી ઉમેદ હય. ઉનકા આમેલ યાને કરનેવાલા આખેરતમેં વોહી સવાબ પાવેગા જીસકી ઉમેદ દુન્યામેં રખતા થા.

ઔર હક તઆલાને દુન્યાકી ઝિંદગીકો ઉસ સબઝીકે સાથ મુસાબેહત દી જો મેંહકે પાનીસે હરી હો જાય, ઔર બઢને લગે, ઔર જો ઉસકે બઢનેકી હદ હય વહાં તક પહોંચ જાય, ઔર વો વક્ત આય કે ઉસસે નશા ઉડાએ, ઔર અપને સર્ફમેં લાએ, ઔર નાગહાં પાની ઉસસે રૂક જાય, ઔર વો ઘાસ ખુશ્ક ઔર બેફાયદા રહે જાય. ઇસી તરહ આદમી ઝિંદગી ઔર નાઝુકીકે સબબસે ખુબ નીકલતા હય. જયસેહી ઉસકી ઉમરકા હીસાબ પુરા હો જાતા હય મોત આજાતી હય. ઉસકા નખલે મુરાદ ફનાકી લુનસે[1] ખુશ્ક હો જાતા હય, ઔર ઉસકે આરઝુએં સબ બરબાદ જાતી હંય.

આયત દુસરીકી શાને નુઝુલ યે હય. રૂઉસાએ અરબ માલ ઔર અવલાદકે સબબસે ડીંગ મારતે ઔર ફખર કરતે થે, ઔર રસુલે મકબુલ (સ૦) પર ઇસ વજહસે તઅન કરતે થે કે આપ બેમાયા[2] ઔર બેફરઝંદ થે. ઇસલીએ હક તઆલાને યે આયત આપકી તસલ્લીકે લીએ, ઔર મુન્કરોંકે જવાબમેં ફરમાઇ કે "માલ ઔર બેટે ઝીનત હંય દુન્યાકી ઝીંદગીકે, ઝાદ રાહે આખેરત નહી હય, ઇસ વાસતે કે થોડે હી ઝમાનેમેં તલફ ઔર ફના હો જાએંગે ઔર અચ્છે પાએદાર કામ જીનકા ફલ અબ્દલઆબાદ બાકી રહે વો તેરે રબકે પાસ સવાબકી રૂસે ઔર ઉમેદકી રૂસે બેહતર હય, યાને નેક કામોંવાલા આદમી જો કુચ્છ ઉમેદ રખ્તા હય આખેરતમેં પાતા હય. ઉપરકી દોનોં આયતેં સુરએ કહફમેં હંય.

ખુલાસા યે હય કે ઇન આયતોંમેં માલ ઔર અવલાદસે બચનેકી બડી તાકીદ હય, જયસા કોઇ મુશફેક શરીક અપને બચ્ચોંકો ઔર રફીકોંકો એક દેહશતનાક જંગલમેં જહાં દરીન્દે ઔર વેહશી જાનવર રહેતે હોં, ઔર વહાં કએ બાગ પુર સમર ભી હોં, ઔર વો શરીક અપને મહબુબોંકો બડી તાકીદસે કેહ દે કે દેખો હોશ્યાર રહો, કયું કે યહાં હલાકીકે અસબાબ બોહતેરે હંય, અલાવા દરીન્દે ઔર દરખ્તોંકી ડાલીઓંમેં સાંપ ઔર બિચ્છુ રેહતે હંય. વાસ્તે અયસે અંદાઝસે અપની ગિઝા હાસિલ કરો ઔર રાહકા તોસા ભી તઇયાર કરલો, કયું કે આગે અઇસી મન્ઝીલ હય કે ન વહાં પાની હય ન ગીજા હય, બલકે જંગલકે કીનારે એક અયસી ચોકી હય કે જહાં ઝડતી લી જાતી હય કે તુમને ઇસ જંગલમેં દેર કીસ લીએ કી ઔર ગિઝા કહાંસે લી, ઔર તુમ્હારી હરકતેં કયા કયા હંય, બતલાઓ અગર ઇન તલાશમેં કામીલ નિકલે તો તો નજાત હય વર ન જો હુકમ હોગા કે "ઇસ શખ્સકો પકડો ઔર ઉસકો તોક પેહના દો, ફીર દોઝખમેં ઉસકો દાખેલ કરો, ફીર એક અયસી ઝંજીર જીસકી પયમાયશ સત્તર ગઝ હો (ઉસકે સાથ) ઉસકો જકડ દો." (સુરએ

---

૧ રંગસે, ૨ બગૈર દોલતકે

અલ હાકા રકુ ૧). ઇસ આયતે કરીમામેં ઇસ મુજરીમકો પકડ કર ઉસકે ગલેમેં તોક ડાલનેકા હુકમ હુઆ ઉસકા એક યે ભી ભેદ હય કે ઇસમેં દુન્યાવી લાલચકો માનેન્દ તોકકે ગલેમેં હાર હાલા હુવા થા, ઓર દુન્યાકી મોહબ્બત ઓર હિર્સમેં અંધા ધુંધા બન ગયા થા, ઉસકે ધુંવેમેં ન હક નઝર આતે ન નાહકકી સુઝ પડે, તો ઇસકી સઝા ભી વયસી હી મુકરરર હુઇ કે યહાં ભી ઉસકે ગલેકા હાર માનિન્દ તોકકે રેહવે. ફીર દુસરી સઝા જો સત્તર ગઝકી ઝંજીરમેં જકડનેકા હુકમ હુવા ઉસકી એક વજહ યે ભી હય કે ઇન્સાનકી ઉમર અકસર સત્તર બરસકી હોતી હય; ઇસી કે દરમ્યાન ઝિન્દગીકા ચિરાગ ગુલ હોતા હય. ઇસ લીએ અપની ઉમરે અઝીઝકી કદર ન કરને વાલેકી સઝા ભી અયસી ઝંજીરકે સાથ દી ગઇ જીસકી લંબાઇ સત્તર ગઝકી હય. ગઝસે મુરાદ બરસ હય યા માપ હય ઇસકા ઇલ્મ ખુદાહીકો હય. દુસરી વજહ યે હય કે જીસ તરહ ઇમાન લાના હસબે તાલીમ અમ્બીઆ (અ૦) ઝુરૂરી થા, વો ઇમાન ન રખતા થા, ઓર ઇતની લંબી ઉમર બેકાર ખોઇ તો ગોયા અમાનતે ઇલાહી જો ઇન્સાનકી ઉમર એક ગવહરે બેબહા હય જીસ્સે આખેરતકી નેઅમત હાસિલ હો સકતી હય, ઉસકો એક ઠીકરીકે મોલ દે દીઆ. ઇસ લીએ ઇસ સઝાકે લાએક હુવા. આગે ઇન સઝાકી વજહ પુરી પુરી બયાન હોતી હય કે ઇસમે કયા કયા નુક્સ થે, ચુનાચે ઇસ સઝાએ પુર દર્દકી વજહ યે બતાઇ ગઇ કે યે વોહ આસામી હય જો ખુદાએ બુઝુર્ગપર ઇમાન ન રખતા થા, ઓર ખુદ તો કિસીકો કયા દેતા બલક ઓરોંકોભી ગરીબ આદમીકે ખીલાનેકી તરગીબ ન દેતા, ઇસલીએ અઝાબકા મુસ્તહક હુવા, સો આજ ઉસ શખ્સકા ન કોઇ દોસ્તદાર હય, ઓર ન ઉસ્કો કોઇ ખાનેકી ચીઝ નસીબ હય, બજુઝ ઝખ્મોંકે ધોવનકે ઉસ્કો બજુઝ બડે ગુનાહગારોંકે કોઇ ન ખાવેગા. ઇસ આયતે કરીમામેં ઇસ મુજરીમકી બડી તકસીર યે બતાઇ કે યે શખ્સ અપને મઅબુદ પર ઇમાન ન રખતા થા યાને જીસ તરહ ઇમાન લાના હસબે તાલીમ અંબીઆ ઝુરૂરી થા વયસા ઇમાન ન રખતા થા. ઓર ઉસ્કી ખોરાક ગીસલીન જો કરાહત ઓર સુરતમેં નિહાયત નફરત આમેઝ હોગી. ઓર યે હસર ઇઝારી હય મકસુદ ઇસસે નફી હય તઆમે મરગુબા (લઝીઝ ખાને) કી. વર ન ઝકુમ વગયરાકા હોના ખુદ આયતે કુરાનસે સાબીત હય. ગરઝ ઉન્કા તઆમ ગીસલીન હોગા. માલોમનાલમેં મશગુલ હો કર હુકમે ખુદા કો પસેપુસ્ત ડાલનેવાલા અયસા ઝલીલ સાહેબે માલ હોગા. પસ સાબીત હુવા કે દવલત મુજબે રહમત ભી હો સકતી હય ઓર મુજબે આફત ભી

અબ યહાંસે યેહ બતાના ઝુરૂર હય કે નાહક ઓર ઝુલ્મસે માલ કમાનેસે કયસા નુકસાન દુન્યા ઓર આખેરતકા હોતા હય. ઓર ઉસકી દલીલેં યાને સનદેં કયા હંય વોહ ગોરસે દેખીએ. હદીસ શરીફમેં હય કે કસબે હલાલસે રિઝક ખાનેવાલેકી દુઆ જલ્દ કુબુલ હોતી હય, ઓર એક લુકમા ભી ખયાનત યા ચોરી યા કીસી કીસમકા દબાયા હુવા ગેરકા માલ ખાનેસે ચાલીસ દિનકી નમાઝ વ દુઆ કુબુલ નહી હોતી. ઓર વોહ માલ બેબરકત કેહલાએગા. ખેરાત ઓર સદકા ઉસ માલસે જાએઝ નહી. ઓર અયસા માલદાર મર જાયગા તો ઉસકે લીએ પીછલા ખઝાના જહન્નમકો પહોંચાનેમેં કાફી હય. ઓર જો બદન હરામસે પરવરીશ પાયા હય વો જન્નતમેં જાનેકે કાબીલ નહી.

ઇસ વકતમેં નમાઝેં ઓર રોઝે હજ ઓર બહોતસે વિરદોવઝાએફ ભી પડે જાતે હંય;

લેકિન મોઆમલાતમેં ઇન્સાફકે સાથ કમાઇ કરનેવાલે:બહોત થોડે નઝર આતે હંય. માલ ઓર દવલતકી અયસી હિર્સો તમઅ ન રખની ચાહીએ કે જીસસે હલાલો હરામકા ખ્યાલ ઓર ખોફ દીલસે ઉઠ જાએ. જીસકો ખુદાને હલાલ માલ અતા કિયા હય ઉસકો ભી ચાહીએ કે અપને માલકો બુરે કામોમેં સર્ફ ન કરે કયું કે ખુદાકે વ્હાં ઇસકી પૂછ હોગી, ઓર માલકો ખરાબ રાસ્તેમેં ખર્ચ કરનેવાલેકો સઝા દી જાયગી. માલ હલાલ રાસ્તેસે પયદા કરનેકી ઓર ઉસકી હિફાઝત કરનેકી યાને ઇસરાફ નહી કરનેકી શરીઅતમેં બડી તાકીદ આઇ હય, ઓર ઇસીમેં ખુદાકી ખુશનૂદી ઓર રઝામંદી હય. હદીસ શરીફમેં આયા હય કે દુન્યાકી હિર્સ ન કરનેસે દિલકો ભી ચેન રેહતા હય ઓર બદનકો ભી આરામ હોતા હય. દુસરી હદીસમે યું બ્યાન હય કે બ્હોતસી બકરીઓંકે મંદેમેં કોઇ દરિન્દા યા ખુની શેર ઇતના નુકસાન (ચીરફાડ) ન કરેગા જીતના કે મરદ મુસલમાન સાહેબે ઇમાનકે દિલમેં માલો જાહસે નુકસાન પ્હોંચતા હય. એક ઓર હદીસમેં ગરીબોંકે સાથ નેક મોઆમલાત કરનેકે લીએ યું ફરમાયા હય કે કોઇ શખ્સ લાચારીકે સબબ અપની કીમતી ચીઝકો બેચતા હો તો ઉસકો હાજતવાલા સમઝકર દબાના ઓર ઉસ માલકી કીમત એકદમ ઘટાના ન ચાહીએ, બલ્કે મુનાસેબ ભાવસે ખરીદ કરે, ઓર ઉસકો કુચ્છ મદદ કરેગા તો અલ્લાહ ઉસ મદદ કરનેવાલેકો મદદ કરેગા. કરઝદારોંસે એહસાન કરનેકી તાઇદમેં યે હદીસ હય કે તુમહારા કરઝદાર મુફલીસ હો તો ઉસપર સખ્તી ન કરો, બલ્કે ઉસકો મેહલત દો, યા ઉસ કરઝસે કુચ્છ માફ કરદો, યે બ્હોત ખુબ કામ હય. દુસરી હદીસ યું હય કે જને શખ્સ અપને ગરીબ કરઝદારકો મોઅય્યન વક્ત તક મોહલત દેગા તો ઉસકો અયસા સવાબ મિલેગા ગોયા હર રોઝ ઉતની રકમ ખુદાકી રાહમેં સદકા કિયા, ઓર વક્તે મુઅય્યનકે બાદ મેહલત દેગા તો હર રોઝ કર્ઝકી રકમસે દુગની રકમકા સદકેકા સવાબ મિલેગા. ઇસી તરહ કરઝદારકો ભી અપને ઉપર એહસાન કરનેવાલેકે સાથ સુલુક કરનેકી તાકીદ કી ગઇ હય કે કરઝદાર બાવજુદ મકદુર હોનેકે અપને કરઝખાહ કો ઉસકા કરઝ અદા ન કરે, ઓર ઉસકો નાહક મકકે ખિલાયે તો યેહ માનિન્દ ઝુલ્મકે હય. કરઝ અદા કરનેકી તાકીદમેં યે હદીસ હય કે જો શખ્સ ગુઝર જાય ઓર ઉસકે સર પર કિસીકા કરઝ રેહ ગયા હોગા, દિરહમદીનાર, તો વો કરઝ ઉસકી નેકીઓંસે અદા કી જાએગી, કયુંકે વ્હાં માલ પયસા ટકા કુચ્છ ન હોગા. યેહ ઉસ કરઝદારકી હાલતકા બ્યાન હય જીસકી નિય્યત ખરાબ હો મગર જીસકી દયાનત નેક હો ઓર વો યકાયક મર જાય તો અયસે કરઝદારકા મદદગાર ખુદ ખુદાવંદે કરીમ હોગા. ઉપરકી હદીસોંમેં હિર્સ છોડનેકી બડી તાકીદ આઇ હય. ઓર ખુદાકી મદદ ઓર રહમ જભી સામેલ હાલ હોતી હય જબ દિલસે હિર્સ નિકલ જાએ, નહીતો ઇસ હિર્સને બહોતસે મકરોફરેબસે ઇસ ઝમીનપર ખુદાકી નાફરમાની ફેલાઇ હય. ઇસી હિર્સ ઓર તમઅને ઉલમાઓંકો ભી ખરાબ ઓર બદનામ કરનેમેં કમી નહી રખા હય. રિશ્વત યે કાઝી ઓર મુફતીસે ગલત ફતવે લિખા સકતી હય. દુરવેશોંકો ભી ખિલાફે શરીઅતકે તાવીઝ ગંડે લિખવાને કે લીએ યેહી પૈસેકી તમઅ મજબુર કરતી હય. મકરકે ઝુબ્બે ઓર દસ્તાર યેહી પૈસોંકી લાલચાં પેહનાતી હય; ઓર યેહી હિર્સ લંગોટી તક ઉતરવાતી હય. યેહી ઉમદા, નામવર નસબેકો ગદાઇ લિબાસ પેહનાકર દરબદર ભીખ મંગવાતી હય, સુદખારીકી આદતભી યેહી ડાલતી હય. અંધે, લુલે, લંગડે, બેહરે, મકકે જો અયસે મઅઝુર હંય ઉનકો ભી સોસો ફીકરેં ડાલકર સારે શહરમે

ભટકાતી હય વેાે ભી યેહી હય. યેહી હિર્સ ને ખાનાનશીં બીબીઓંકો બાઝારી ઓરતોં કે સાથ ચકલોં ઓર મેલકે અખાડોંમેં બેઠનેકે શોકીન બનાદેતી હય. યેહ વોહ હિર્સ હય જો આબેદો ઝાહેદોંકી ગંજે કિનાઅતકો લુટાને ઓર બરબાદ કરનેકે લીએ સોસો ફીકરે બતલાકર ઉન્કો રાહે હકસે ભટકાતી હય.

પસ લાઝિમ હય કે તદબીર ઓર કોશીશકે સાથ અકલ ઓર કનાઅતકો અખત્યાર કર લીયા જાય જીસ્સે તકદીરકી કુવ્વત શામીલ હાલ હોકર તુઝકો તદબીર ઓર કોશીશસેભી ઝયાદા દિલવાએ. ઓર અગર હિર્સકોભી છોડના નહિ ચાહતા તો કારેખેરમેં બનજા હરીસ, કયુંકે અયસે મુકામમેં હિર્સ આલા દરજ્જેકો પહોંચાતી હય. યેહી હીર્સ ઘરકા નાનો ખુસ્કા છુડાકર બેહીન તવંગરોકે દરવાઝેપર બારહા ભટકાતી હય, ઓર ઉનકે ફિરકો ફુજૂરકી આદતોંસે ચશ્મપોશી ઓર જાએઝો દુરૂસ્ત બજાકી સદાએં બુલંદ કરવાતી હય.

યહાં તાલીમ નામેકી એક હિકાયત જીસમેં કિસી લડકેકે દાંત હિર્સકી વજહસે તુટે સો લિખ્ખી જાતી હય. એક ગરીબ લડકેને કિસી દોલતમંદકે લડકેસે દોસ્તી પયદા કી, ઇસ લીએ કે વો અપને બાપકે ગરીબ ખાનેસે નારાઝ રહા કરતા થા. બાપ અપને લડકેકો કેહતાભી થા કે બેટા, દોસ્તી અયસોંસે કરના જો અપને મઝહબ ઓર મિલ્લતકી તબીઅતવાલા હો. ઓર ઉસ્કે મિઝાજમેં તવંગરીકા ઘમંડ ન હો. મગર લડકા જીસ્કી ઝબાનકો અચ્છા ઓર ઉમદા ખાનેકી ચાટ લગીથી, તવંગરકે મકાનપર જાને લગા. તવંગરકે લડકેને દેખા કે યે હમેશા હમારેહી યહાં આતા જાતા હય, ઇસ લીએ ઇસસે કુછ કામભી લેના ચાહીયે ઓર ઉસ્કો કુચ્છ કામ કરનેકો કહા. શાયદ ઇસકી તબીયતકે ખિલાફ કામ માનિન્દ જુતા ઝટકના, ઝાડુ દેના કહા હો. મગર ઉસ્ને નકીઆ. યે બાત તો મશહુર હય કે લુકમેકા ખાયા હુવા નીચે દેખતા હય। ઉસ તવંગરકે લડકેને ઉસ્કો અયસા મારા કે ઉસકા સર:ફોડ દિયા. ઓર દાંત તોડ દીએ. તબ ઉસ લડકેકો અપને બાપકી નસીહત ઓર ઉસ્કે ગરીબ ખાનેકી કદર યાદ આઇ કે અફસોસ, મેં મેરે બાપકા લાડ પિયારકા સુખા ટુકડા ખાકર શુક્ર કરતા તો ઇસ તવંગરકે હાથસે માર નખાતા, સર ન ફુટતા, ઓર દાંત ન ગિરતે. સમઝના ચાહીયે કે હિર્સ બહોતહી બુરી બલા હય. જો શખ્સ ઇસકી લાલચસે બચાયા ગયા વેાે નજાત હાસીલ કિયા કિસી બુઝુર્ગને હિર્સકી બુરાઇમેં યે અશઆર લીખે હય:—

આદમી કે જબ તહે દિલમેં સમા જાતી હય હિર્સ,
સો તરહકા રંગ ઢંગ અઇ યાર દિખલાતી હય હિર્સ;
ગાહે આલિમ ઓર ગાહે:દુરવેશ કહેલાતી હય હિર્સ,
ગાહે ગંડા ફાલ તદબીરાત સિખલાતી હય હિર્સ;
ગાહે તાજો જુબ્બઓ દસ્તાર પેહનાતી હય હિર્સ,
ઓર લંગોટી શર્મગાહસેભી ઉતરવાતી હય હિર્સ;
ઓર પેહનાકર હરીસોંકો ગદાઇકા લિબાસ,
કુબકુઓ દરબદરસે ભીખ મંગવાતી હય હિર્સ;
ગાહે ખુશ ઇલ્હાનીઓ કિરઆતસે કુરઆને શરીફ,
મજલીસોંમેં હાફેઝો કારીસે પઢવાતી હય હિર્સ;

હય સફરમેં જીસ તરફકે શેરકા ખતરા અયાં,
ઉસ તરફ ખરગોશકે માનેન્દ દવડાતી હય હિર્સ;
રૂપીએ મોહતાજકો મિલતે હુંય જીસ દમ સો પચાસ,
ઉસ્કો દિલ્હી દિલમેં સો સો ફિકર બતલાતી હય હિર્સ;
દસ્તોપા ચશ્મો ઝબાંસે જો યહાં માઝુર હુંય,
સુદખારીકી તરફ ફિર ઉસ્કો લલચાતી હય હિર્સ;
કર લિયા જીસને અગર ગંજે કિનાઅત ઇખ્ત્યાર,
ઉસ્કો ઉલઝાનેકો સો સો દામ ફયલાતી હય હિર્સ;
દીદએ તકવાસે નાબીના બનાકર અય હરીસ,
મઅસીઅતકે રાહમેં આખીરકો લે જાતી હય હિર્સ;
કયું નહી કરતા તવક્કલ ઇખ્ત્યાર અય બુલ હવસ,
કિયા તુઝે તકદીરસે કુચ્છ બદકે દિલવાતી હય હિર્સ;
લેકિન અય ભાઇ તું કારે ખેરમેં હોના હરીસ,
કયુંકે ઉસ જા દરજએ આલામેં પહોંચાતી હય હિર્સ;
ઘરકા નાનો ખુશ્કા અય મુસ્લીમ નહી આતા પસંદ,
જબ તલક દિલસે નહી બિલકુલ નિકલ જાતી હય હિર્સ.

અય અઝીઝો, જાનના ચાહીએ કે જો કુચ્છ બલા ઓર મુસીબત કીસી કોમ પર આતી હય વો ખુદ ઉસ કોમકે ગુનાહોંકી વજહસે આતી હય, જયસા કે ખુદાવંદે કરીમ ફરમાતા હય કે "તુમપર કોઇ સખ્તી પડતી હય વો તુમ્હારે હાથોંને જો કમાયા હય ઉસકા બદલા હય" સુરએ શોરા, રૂકુ ૩. ઇસી તરહ દુસરી આયતમેં હય કે "હમ નહી ખપાનેવાલે બસ્તીયોંકો મગર જબ કે વહાંકે લોગ ગુનહગાર હોં," સુરએ કસસ, રૂકુ ૯. ઇન દોનોં આયતોંમેં યેહી બ્યાન હય કે લોગ ખુદ અપને હાથસે મુસીબત ઓર આફત ઉઠાતે હુંય. ઇસ લીએ હમ સબકો લાઝિમ હય કે જો ગુનાહ હમને ઇખ્ત્યાર કર રખે હુંય, ઓર કોમમેં ચાલુ હુંય ઉન્કો તરક કરેં, ઓર બંદ કરવાવેં, ઓર આયંદા અયસે કામ ન કરનેકી નિય્યત કરેં, ઓર ઝબાન ઓર દિલસે તોબા ઓર અસ્તગફારકા વઝીફા જારી કરેં, તાકે જો બલા કે આઇ હુઇ હય વો, ઓર જો આનેવાલી હય વો બી ટલ જાય.

જનાબ અબ્દુલ્લાહ ઇબ્ને ઉમર (રદી) સે રિવાયત હય કે "જો શખ્સ અસ્તગફારકો અપના ખાસ્સા બના લે તો અલ્લાહ તઆલા ઉસ્કે વાસ્તે હર તંગીસે છુટકારા ઓર હર ગમસે કુશાઇશ પેદા કરદેગા, ઓર ઉસ્કો રિઝક દેગા અયસી જગહસે જહાંસે ઉસ્કો ગુમાન ન હો." ઇસી તરહ કુરાને પાકમેં ખુદા ફરમાતા હય કે "જો કોઇ ડરતા રહે અલ્લાહસે તો વોહ કરદેગા ઉસ્કા ગુઝારા, ઓર રોઝીદે ઉસ્કો જહાંસે ઉસ્કો ખ્યાલ બી ન હો." અબ અલ્લાહ તઆલાને ઇસ આયતમેં બ્યાન ફરમાયા કે જો શખ્સ અલ્લાહ તઆલાસે ડરતા રહેગા હર કામકે કરને ઓર ન કરનેમે તો અલ્લાહ તઆલા ઉસ્કો ગુઝરકી રાહ ઓર રૂસ્તગારી દુન્યા ઓર આખેરતકે ગમોંસે દેગા. ઓર ફરમાયા હુઝૂર પુરનૂર (સ૦) ને કે મુઝકો અલબત્તા અયસી આયત માલૂમ હય કે અગર ખિલ્કત ઉસ્કો અપના વસીલા કરલે

ઉન્કો કાફી હય. વોહ ચેહ હય, વમ યત્તકિલ્લાહા યજ અલ્લહુ નુખરેજ'વ વ યરઝુખહો મીન હયસો લા યહતસીબ. ફિર આપ દેર તક ઉસ્કો બાર બાર પડતે રહે. ઔર નેકીયોંમે અયસી ભી નેકીએં હંય જીસ્કી બરકતસે બહોતસી બલાએં ટલ જાતી હંય. ચુનાચે રિવાયત હય કે ઔફ બિન માલીક અશ્જઇકા બેટા સાલિમકો મુશ્રીકોંને ગિરફતાર કર લિઆ, સો ઉસ્કે બાપને નબી અલયહિસ્સલ્લામકી ખીદમતમેં હાઝિર હોકર અરઝ કિયા કે યા રસુલિલ્લાહ મેરા બેટા પકડા ગયા ઔર ફાકેકી શિકાયતકી. સો નબી અલયહિસ્સલ્લામને ઉસ્કો ફરમાયા કે ખુદાસે ડરતા રહે, ઔર લા હોલવલા કુવ્વતા આખેર તક કસરતસે પડા કર. સો ઉસ્ને યેહી કિયા, એક દિન વો અપને ઘરમેં થા કે નાગહાં ઉસ્કે બેટેને દરવાઝા ખડખડાયા ઔર ઉસ્કે સાથ સો ઊંટ થે કે દુશ્મન ઊંટોંસે ગાફીલ હો ગએ થે તબ ઉન ઊંટોકો યે લડકા હાંક લાયા ઇસ હાલતસે માલુમ હુવા કે તમામ ખેર ઔર તાઅત બલાકો દફે કરનેવાલી હય. ઔર યે ભી સાબીત હોતા હય કે તમામ શર ઔર બુરાઇ બલા ઔર આફતકો ખીંચ લાનેવાલી હય. ઇસ વાસ્તે હુઝૂર પુરનૂર (સ૦) ફરમાતે હંય કે જો દર્દ ઔર તકલીફ ઇન્સાનકો પ્હોંચતી હય, બ્હોત યા થોડી, બગેર ગુનાહકે નહીં પહોંચતી. ઔર જો અલ્લાહ તઆલા માફ ફરમાતા હય વો બ્હોત હય. ફીર આપ (સ૦) ને યે આયત પડી કે " તુમ-પર કોઇ સખ્તી પડતી હય વો તુમ્હારે હાથોંને કમાયા હુવા બદલા હય, ઔર અલ્લાહ માફ કરદેતા હય બ્હોત. " પસ નબી અલયહિસ્સલામને ઇસ હદીસમેં બયાન ફરમાયા કે ઇન્સાનકો દુન્યામેં કોઇ મશક્કત બગેર ગુનાહકે પેશ નહી આતી જો વો ઇન્સાન કર બેઠા હય. ઔર વો મુસીબતેં ઉસ્કો દુન્યામેં પેશ આતી હંય, ઉસ્કે ગુનાહકા બદલા હો જાતા હય, ઔર વો ગુનાહ જો અલ્લાહ તઆલા ઉન્સે દરગુઝર ફરમાતા હય બગેર સઝાકે, ન દુન્યામેં ઔર ન આખેરતમેં વો તો ઉસ્સેભી ઝયાદા હય જીસ્પર સઝા હોતી હય. યે ઉસ્કા મહઝ ફઝલ હય. ઔર એક હદીસ શરીફમેં યું હય કે લોગોંકે દીલ ઔર નિય્યતેં ઇસ કદર બીગડેંગી કે શામકો મોમીન રહેંગે ઔર ફજર હોતે હોતે કાફીર બન જાએંગે, ઔર ફજરકો મુસ્લીમ વ મોમીન રહેંગે ઔર શામ હોતે હોતે કાફીર હો જાએંગે. વો હદીસ શરીફ યું હય કે " કયામત આનેકે પેહલે ફિત્ને અયસે હોંગે માનિન્દ અંધેરી રાતકે ટુકડોંકે મિસાલ (યાને શિદ્દત અંધેરીસે મુરાદ હક વ બાતિલકી તમીઝ લોગોંમેં ન રહેગી યાને બ્હોત ગુમરાહી ફેલેગી) સુબ્હ કરેગા વો મોમીન આદમી ઇમાનકી હાલતમેં ઔર શામકો વો હો જાયગા કાફીર, ઔર શામ કરેગા મોમીન ઉન ફિત્નોમેં ઔર ફજર હોગા વો કાફીર યાને સાઅત બસાઅત બદલેંગે વો અપને અહવાલ ઔર અફઆલ ઔર અકવાલ કભી અહદ બાંધેંગે, ઔર કભી તોડેંગે, કભી અમાનતદાર બનેંગે, કભી ખાએન, કભી સુન્નતપર અમલ કરેંગે, કભી બિદઅતપર અયસે વક્તપર બેઠને વાલા બેહતર હય ખડે હોને વાલેસે, ઔર ચલને-વાલા બેહતર હોગા દોડનેવાલેસે, યાને જીતના ઉનસે દૂર હોગા ઉતના બેહતર હોગા; પસ દેખો તુમ અમર અયસા તો તોડ ડાલો તુમ કમાનેં અપની, ઔર કાટ ડાલો ઉનમે ચિલ્લે અપની કમાનોંકે, ઔર મારો અપની તલવારોંકો પત્થરોંપર પસ અગર દાખેલ કિયા જાવે યાને આવે કોઈ કિસીપર મારનેકે લીએ તો ચાહીએ કે હોવે વો માનિન્દ બેહતરીન દો બેટે આદમ અલયહિસ્સલામસે (યાને સબર કરે, મુકાબલા ન કરે, યહાં તકકે મારા જાવે માનિન્દ હાબીલકે ઔર ન હો માનિન્દ કાતિલ (કાબીલ) કે " ઇસ હદીસકો સુનકર બાઝ સહાબાને અર્ઝ કીકે " યા રસુલુલ્લાહ, અયસો ફસાદકે ઝમાનેમે હમેં કયા હુકમ હોતા હય."

આપને ઇરશાદ ફરમાયા કે હો તુમ ટાટ અપને ઘરોંકે યાને જયસે ટાટ અપને ફરશકે નીચે હમેશા બિછા રહતા હય અયસેહી તુમભી અપને ઘરોમે પડે રહના, ન બાહેર નિકલના તાકે ન પડો તુમ ફિત્નેમેં કે તુમહારા દીનકો તબાહ કરે. પસ મોમિન મર્દ ઓર મોમિન ઓરતેં ગોર કરેં કે ઇન હદીસોંમેં કિસ કદર હમારે પેશવા વ રહનુમાને ડરાયા ઓર જતાયા હય કે આખેર ઝમાને કે ફિત્નોંસે બચના, બલકે ઘરસે બાહેર ભી ન નીકલના, બેઠે રહેના, ખડેભી ન હોના, ઓર ચલને ઓર દોડનેસેભી રોકા હય. ઓર માલ કમાનેમેં લોગોંકી હાલત અયસી હોગી કે કભી સચ્ચે ઓર કભી જુઠે, ગાહે ખાઇન ગાહે દીનદાર, ગાહે બેદીન. યે સબ દુન્યાકી હિર્સ કરવાએગી.

ઇસી તરહ કુરઆને પાકમેં વારિદ હય કે "બેશક કાફીર આદમી અપને પરવરદીગારકા બડા નાશુકરા હય, ઓર ઉસ્કો ખુદભી ઉસ્કી ખબર હય (કભી પેહલેહી કભી બાદ તઅમ્મુલકે), ઓર વો માલકી મોહબ્બતમેં બડા મઝબુત હય. "સુરએ વલઆદીયાતે." યે નાફરમાન ઇન્સાનકી આદત બ્યાન હુઈ. હરીસ ઇન્સાન માલ કે લીએ સખ્ત જંગો જીદાલ કરતા હય. ઓર હક્ક વ નાહકકા ખિયાલ વો રખતાહી નહી. ઇસ લીએ અયસી ખસલતપર વઇદ હય કે "કિયા ઉસ્કો વો વક્ત માલૂમ નહીં કે જબ ઝિંદે કીએ જાવેંગે જીત્ને મુરદે કબરોંમેં હંય, ઓર આશ્કારા હો જાવે જો કુચ્છ દિલમેં હય. બેશક ઉન્કા પરવરદીગાર ઉન્કે હાલસે ઉસ રોઝ પુરા આગાહ હય." સુરએ વલઆદીયાતે. ઇસ આયત શરીફમેં હિર્સ ઓર નાલાયક તમાસે જો બિગાડ હોતા હય ઉસ્કી ખરાબી બ્યાન હય કે કબર કે અઝાબકો યાદ રખના ચાહીએ. દુસરા યેભી જાનના ચાહીએ કે વહાં હમારે છુપે ભેદ ઝાહેર હોંગે જો હમને સીનેમેં દબા રખ્ખે થે, ઓર આખેર યે સખ્ત ધમકી હય કે વહાંકી સખતી જો કુચ્છ હય વો ઉન્કા રબ ખુબ જાનતા હય કે ઉન્કે ગુનાહકે મુઆફીક સઝા દેગા, ઓર અગર યે વહાંકી સઝાસે વાકેફ હોતે તો અપની શરારતોંસે બાઝ આતે પસ અકલમંદ ઇન નસીહતોંસે ઇબરત લે સકતે હંય કે દવલત મુજબ રહમત વ ઝહમત બનતી હય, ઓર યેહી યહાં જતાના મન્ઝુર હય.

જીસ ચીઝસે દિલકો બોહત લગાઓ હો ઉસ્કે ખર્ચ કરનેમેં જીસકદર સવાબ મિલતા હય દુસરી ચીઝસેં ઉતના નહી મિલતા. કુરાને પાકમેં ખુદા ફરમાતા હય કે "હરગીઝ ન પાવોગે નેકી ઓર જો ભલાઇ તુમ ચાહતે હો વહાં તક તુમ ન પોંહચોગે યહાં તક કે ખરચ કરો ઓર સદકા દો ઉસ ચીઝસે જીસે તુમ દોસ્ત રખતે હો." સુરએ આલે ઇમરાન રૂકુ ૧૦. યે ઇસ લીએ ફરમાયા હય કે યહુદીઓંને અપની રીયાસતકો બહોતહી અઝીઝ કર રખા થા જીસ્કે થામનેકો વો નબીકે તાબે નહોતે થે, ઓર અલ્લાહ તઆલાકે યહાં યે બાત ઠયરી હુઇથી કે જબ તક યે લોગ અપની બેઢંગી રિયાસત નછોડ દે તબ તક કભી ઇમાનકા કામીલ દરજ્જા ન પાવેં, ઓર ઇસ આયતકે યે માને હય કે તુમ ખેર કામીલકો કભી હાંસીલ નકર સકોગે યહાં તક કે અપની પ્યારી ચીઝકો ખર્ચ ન કરોગે, ઓર જો કુચ્છ ખર્ચ કરોગે અલ્લાહ તઆલા ઉસ્કો ખુબ જાનતા હય. જબ યે બાત માલુમ હુઇ કે હમારે હર ફેલ વ કોલકો મઅબુદ દેખ રહા હય તો અબ લાઝિમ હુવા કે ઉસ્કી રઝામંદીકે કામ સોચકે કરેં ઓર નારઝામંદીકે કામોંસે બચે. બખીલી બહોતહી બુરી બલા હય, કયું કે બુખ્લ હીને

ખુનરેઝી કરવાઇ ઔર હરામકો હલાલ કરવાયા. પયગંબર (સ૦) કી હદીસ હય કે બુખ્લસે હઝર કરો કયું કે જો લોગ તુમસે આગેથે બુખ્લહીસે હલાક હુવે, ઔર બુખ્લને ઉન્કો ઇસ બાતપર લાયાકે લોગોંકો મારેં ઔર હરામકો હલાલ સમઝેં. ઔર ફરમાયા હય કે તીન ચીઝ મોહલેક હંય બરબાદ કરનેવાલી એક વો બુખ્લ જીસકા તું ફરમાંબરદાર હય, ઔર ઉસકી મુખાલેફત નકરે. દુસરી ખાહેશ બાતેલ જીસકી તું પેરવી કરે. તીસરી ખુદપસંદી. અબ ઇન દો હદીસોંપર ગોર કરેં કે બુખ્લસે અગલે લોગ હલાક હુએ, ઔર ઉન્હીસે ખુનરેઝી હુઇ. ઔર હરામકો હલાલ સમઝના યે તો કુફર હય. ઔર ઇસી જગા જહન્નમ હય. માલકી મોહબ્બત ઇન્સાનકો દોઝખકે લાએક કરદેતી હય. ખુદા સબ મુસલમાનોંકો ઇસ મુસીબતસે બચાવે. યહાં એક બખીલકી હિકાયત જો હુઝુર પુરનુર (સ૦) સે વારીદ હય વો બ્યાન કી જાતી હય. એક રોઝ આપ (સ૦) કબએકા તવાફ કરતેથે કે એક શખ્સ કબએ શરીફકે હલકેકો પકડકે કેહતા થા કે યા ઇલાહી ઇસ ઘરકી બરકતસે મેરા ગુન્હા બખ્શ દે. હઝરત (સ૦) ને ઉસકો પુછે કે તેરા ગુન્હા કયા હય બ્યાન કર. ઉસને કહા મેરા ગુનાહ ઇતના બડા હય કે બ્યાન નહી કર સકતા. આપ (સ૦) ને ફરમાએ કે તેરા ગુનાહ બડા હય યા ઝમીન. ઉસને બોલા મેરા ગુનાહ. ફીર આપ (સ૦) ને પુછે તેરા ગુનાહ બડા હય યા આસમાન ઉસને કહા મેરા ગુનાહ. ફીર આપ (સ૦) ને પુછે તેરા ગુનાહ બડા હય યા અર્શ અઝીમ. ઉસને કહા મેરા ગુનાહ. ફીર આપ (સ૦) ને પુછે તેરા ગુનાહ બડા હય યા હક તઆલા. ઉસને કહા ખુદા તઆલા સબસે બડા હય. આપ (સ૦) ને ઇરશાદ કીયા કે બ્યાન કર તેરા ગુનાહ કયા હય. વો કેહને લગા કે મેં બડા માલદાર હું. જબ કોઇ દુરવેશ દુરસે આતા હય મેં સમઝતા હું કે આગ આતી હય, મુઝે જલા દેગી. (યે મુઝમેં ખસલત હય). આપ (સ૦) ને ફરમાએ કે ચલ મેરી નઝદીકસે દુર હોજા, તેરી આગ મુઝે ન જલાવે. કસમ હય ખુદાએ પાકકી જીસને હિદાયતકે વાસ્તે મુઝે ભેજા, કે અગર તું રૂકન વ મુકામ કે દરમ્યાન હઝાર બર્સ નમાઝ પડેગા ઔર ઇતના રોવેગા કે તેરે આસુંકી નદીઓંસે દરખ્ત ઊગેં, ઔર નીદાન બુખ્લહીમેં મરજાવેગા તો દોઝખ તેરી જગા હોગી. બુખ્લ કુફરકી અલામત હય. ઔર કુફરકા ઠિકાના જહન્નમ હય. અફસોસ, કયા તુંને નહી સુના જો હક તઆલાને ફરમાયા હય યાને જો કોઇ બુખ્લ કરતા હય વો અપનીહી ખરાબી કે લીએ બુખ્લ કર રહા હય. ઔર જીસે હક તઆલા બુખ્લસે બચાવે વો નેક નસીબ હુવા (નજાત હાસિલ કિયા.) કાબ (ર) ને કહા હય હર રોઝ એક શખ્સપર દો ફરિશ્તે મોવક્કલ રહા કરતે હંય, ઔર મુનાદી કરતે હંય યા ઇલાહી જો મુમ્સીક હો ઉસકા માલ તલફ કર, ઔર જો સખી હો ઉસકી બરતી કર દે. ઇમામ અબુ હનીફ (ર.) ને કહા હય કે મેં બખીલકો આદીલ ન કહું, ઔર ઉસકી ગવાહી ન સુનુંગા કયું કે બુખ્લ ઉસકો ઇસ બાતપર લાયા હય કે હક ઔર નાહકમેં તમીઝ ન કરે, ઔર કહીંસે ભી માલ હાસિલ કરે. નકલ હય કે યહયા બીન ઝકરીયા (અ૦) ઇબ્લીસકો દેખે, ઔર અપાને ઉસકો પુછા કે મેરા બડા દુશ્મન કોન હય, ઔર બડા દોસ્ત કોન હય ઇબ્લીસને જવાબ દીઆ કે ઝાહેદ બખીલ તેરા બડા દોસ્ત હય, ઝેહમત ઉઠાતા હય ઔર બંદગી કરતા હય, આખેર બુખ્લ ઉસકી આદતકો નાચીઝ કર દેતા હય, (કીસીને કયા ખુબ કહા હય કે અંધા પીસે કુત્તા ખાએ, ચક્કીવાલેકી મેહનત જાય) ઔર શયતાન ફાસેકને કહા કે સખી મેરા બડા દુશ્મન હય, કયું કે અચ્છા ખાતા ખીલાતા

પીલાતા ગુઝરાન કરતા હય મુઝે ખોફ હય કે હક તઆલા સખાવતકે સબબસે ઉસપર રહમ કરે ઓર ઉસે તોબા નસીબ હો. સખાવતકી તારીફમેં ઓર બુખ્લકી મઝમમતમેં શેખ સઅદી (અ૦ ૨૦) ફરમાતે હંયઃ—

અગર ચર્ખ ગરદદ બકામે બખીલ, વર ઇકબાલ બાશદ ગુલામે બખીલ;
વગર દર કફશ ગંજે કારૂની બુવદ, વગર તાબેઅશ રબઅ મસ્કુન બુવદ;
નિયરઝદ બખીલ આંકે નામશ બરી, વગર રોઝ ગારશ કુનદ ચાકરી;
મકુન ઇલતેફાતી બ માલે બખીલ, મબર નામે માલો મનાલે બખીલ;
બખીલ અગર બુવદ ઝાહેદે બહરો બર, બેહશ્તી ન બાશદ બહુકમે ખબર;
બખીલ ગર ચે બાશદ તવંગર બમાલ, બખારી ચુ મુફલેસ ખુરદ ગોશ માલ;
સખીયાં ઝ અમવાલ બરમી ખુરંદ, બખીલાં ગમે સીમો ઝરમીં ખુરંદ.

માયના—બખીલકા નામ તક ભી લેના ગવારા નહી હય, અગર ચે રોઝગાર ઇસકી ફરમાં બરદારીહી કરતા હો, ઓર ઇસકે કબઝેમેં કારૂનકા ખઝાના હી હો, ઓર ઇસકે તાબેમેં દુન્યાકા બસ્તીવાલા ચોથા હિસ્સા ભી હો, બખીલકા નામ તક ભી લેના સઝાવાર નહી હય અગર ચે ગરખ ભી ઇસકે ઇરાદેસે ઘુમતા હો ઓર અગર ઇકબાલ ભી ઇસકી ગુલામી કરતા હો. બખીલકે માલકા ખ્યાલ તક ભી ન કર ઓર બખીલકી દવલત ઓર માલકા નામ તક ભી ન લે. બખીલ અગરચે સમનદર ઓર ઝમીનકા ભી માલેક કયું ન હો મગર હદીસ શરીફકે મુઆફિક ઉસકો બહેસ્ત હરગીઝ નહી મીલેગી.

અય અઝીઝ યે માલુમ કર કે હર મરઝકી દવા હકતઆલાને પયદા કી હય. ઓર હિર્સ ઓર તમઅકી ભી દવા મોજુદ હય, લેકીન વો એક માજુન હય જો તલખીએ સબર ઓર શીરીનીએ ઇલમ ઓર દુસ્વારીએ અમલસે મુરકકબ હય યે દીલકી દવાએં હંય. પેહલી ચીઝ અમલ હય, કે આદમી અપને ખરચકો કમ કરે, મોટે કપડે ઓર સુખી રોટી પર કિનાઅત કરે, ઓર સાલન કભી કભી ખાયા કરે, કયું કે ઇતના બગેર તમા ઓર હિરસકે આસાનીસે હાસીલ હોગા. પર અગર શાનો શવકત હાસીલ કરે ઓર અખરાજાત બોહત રખે તો કિનાઅત ન કર સકેગા હઝરત (સ૦) ફરમાતે હંય કે "જો કોઇ ખરચ દરમ્યાના રખે વો કભી મોહતાજ ન હોગા," ઓર આપ (સ૦) ને ફરમાયા હય કે "તીન ચીઝેં હંય જીનમેં ખલાએકકી નજાત હય, એક ડરના ખુદાસે ખીલવતો જુલવતમેં, દુસરા ખરચના દરમ્યાનાપનસે દુરવેશી વ તવંગરીમેં, તીસરા ઇન્સાફસે ન ચુકના ખુશી ઓર ખફગીમેં." ઉપરકી હદીસોંસે સાફ ઝાહેર હય કે માલકો સોચ સમઝકર રાહે હકમેં ખર્ચ કરના દાનાઇકી નિશાની હય. એક ઓર હદીસમેં યું આયા હય કે જો કોઇ ખરચ દરમ્યાનાપનસે કરે હક તઆલા ઉસકો બેનીઆઝ કરેગા ઓર જો કોઇ ખરચમેં ઇસરાફ કરે ઉસસમેં ઇફલાસને ઝુસ કો રખેગા. ખરચ અંદાઝસે કરના આધી મઇશત હય. લેકીન ઇન્સાનકો હયાતે દરાઝકી આરઝુ ગુમરાહીકે ગારમેં ઉતાર દીયા હય, ચુનાચે ખુદા ફરમાતા હય કે "શયતાન તુમકો મોહતાજીસે ડરાતા હય, ઓર તુમકો બુરી બાતકા મશવરા દેતા હય, ઓર અલ્લાહ તઆલા તુમસે વઅદા કરતા હય અપની તરફસે ગુનાહ માફ કરદેનેકા, ઓર ઝયાદા દેનેકા, ઓર અલ્લાહ તઆલા વુસઅતવાલા હય, ખુબ જાનને વાલા હય." સુરએ બકર રૂકુ ૩૬.

જબ દીલમેં યે ખ્યાલ આવે કે હુકમે ખુદા પર માલ ખરચ કરૂં ઔર મેરે રિશ્તેદાર ઔર મુફલીસ ઔર લાચારકો મદદ કરૂં, ઔર અયસા કરનેસે મેરે ગુનાહ બખશે જાવેંગે, ઔર અલ્લાહ તઆલાકે યહાં કુચ્છ કમી નહી, વો ચાહેગા તો ઔર દેગા, તો જાન લેવે કે યે ખ્યાલ ખુશ ઇકબાલીકા હય, ઔર ઇસપર જલ્દ અમલ કરના ચાહીએ કયું કે શાયદ ઇસ નેક અમલસે મહરૂમ રહ જાય. ઔર અયસા ખ્યાલ આવે કે માલ ખેરાત કરૂંગા તો મુફલીસ ઔર મોહતાજ હો જાઉંગા ઔર મેરા કોઇ મદદગાર ન હોગા તો સમઝના ચાહીએ કે યે બદકીસ્મતીકી નિશાની હય.

યહાં એક મસઅલા દરપેશ હય કે ખેરાત ઝાહેરી બેહતર હય યા પોશીદા ? ઇસકા જવાબ યે હય કે અગર નિય્યત દીખાનેકી ઔર શોહરતકી ન હો તો ઝાહેરી ખેરાતભી બેહતર હય, જીસ્સે ઔરોંકો શોક હો. ઔર છુપીભી બેહતર હય જીસ્સે લેનેવાલા શરમીન્દહ ન હો. ઔર જો કુચ્છ માલસે ખેરાત કરોગે સો અપની જાનોંકે લીએ હય, હાલાં કે ખરચ નહી કરતે હો મગર અલ્લાહકી રઝાજુઇકે લીએ. આયતે કુરાનમેં સદકેકા છુપા દેના ઝાહેર દેનેસે અફઝલ બતાયા હય, કયું કે ઉસમેં રીઆકા દખલ નહી. ઔર ઇઝહારમેં અગર કોઇ મસલેહત હો તો વો ઇઝહાર ભી અફઝલ હો જાયગા. મગર આયતે કુરાનકી મન્શા યે હય કે છુપાકર દેના ખુલ્લે દેનેસે બેહતર હય. ઔર સહીહેનમેં અબુ હુરયરા (રદી.) સે વારીદ હય કે સાત શખ્સોંકો અલ્લાહ તઆલા અપને સાયેમેં રખેગા, ઉનમેં એક વો શખ્સ ભી હય જીસ્ને કોઇ સદકા છુપાકર દીયા, બાયેં હાથને ન જાના કે દાહને હાથને કયા ખર્ચ કીયા.

ઔર નેકીયાં કમાનેકી તરગીબ ઇસ આયતે કરીમામેં દી ગઇ હય "વ માતો કદ્દેમુ લેઅ-નફોસેકુમ મિન ખેરીન તજેદૂહો ઇન્દલ્લાહે હોવા ખયરંવ વ આઅઝમા અજરા વસ્તગ ફેરૂલ્લાહ ઇન્નલ્લાહા ગફુરૂર રહીમ" યાને જો નેક આમાલ અપને લીએ આગે ઝખીરએ આખેરત બનાકર ભેજ દોગે ઉસકો અલ્લાહકે પાસ પહોંચ કર ઉસ્સે અચ્છા ઔર બડા પાઓગે. યહાં દુન્યાવી નામવરી યા કોઇ ગરઝ નફસાનીમેં ખરચ કરનેસે જો નફા ઔર ઇઝઝ મિલનેકી ઉમ્મીદ હોતી હય ઉસસે બેહતર ઔર અઝીમ અજર ઔર સવાબ નફકાતે ખેર (દીનકે કામમેં માલ સિર્ફ કરને) મેં મિલેગા ફીર કયું માલીકકે ફરમાન પર માલ ખર્ચ ન કરે, ઔર કુરાને પાકમેં અપની કમાઇ હુકમે ખુદા વ રસુલ પર ફિદા કર. રઝાએ હક હાસીલ કી હય ઉસકો ઇનામ વ ઇકરામ જો કુચ્છ મિલેગા ઉસકા મુઝદા વ મુબારકી મોમિનોકો સુનાઇ ગઇ હય કે જીસને દીયા અલ્લાહકી રાહમે માલ ઔર અલ્લાહસે ડરા ઔર અચ્છી બાત (મિલ્લતે ઇસ્લામ) કો સચ્ચા સમઝા તો હમ ઉસકો રાહતકી ચીજકે લીએ સામાન દે દેંગે (સુ. વલ્લયલ) ઇન આયતોંમેં અલફાઝ આમ હય મગર સબબ ઇસકા કીસ્સા હય વોહ ખાસ હય હજરત અબુબકર (ર૦ અ૦) કા કે ઉન્હોંને હઝરત બીલાલ (ર૦ અ૦) વગૈરાકો કાફરોંસે ખરીદ કરકે લીલ્લાહ આઝાદ કર દીયાથા. ઇસ લીએ આપકી શાનમેં " યુસરા " લફઝ ફરમાયા યાને જન્નતકા વાયદા જો આલા વ અફઝલ વ રહમતકી જગે હય, ઔર યેહી યુસર હય, જો સબબ ઔર મહલ હય યુસરાક ઔર યેહી રાહતકી ચીઝ હય, જો ખલીફએ અવ્વલકે મક-સુમમેં હય. ઔર લફઝે (અનકા) ભી આપહીકી શાનમેં વારિદ હય. ઔર ઉસે દૂર રખ્ખા

જાવેગા (ગરમીએ દોઝખસે) અયસા શખ્સ જો બડા પરહેઝગાર હય, જો અપના માલ મહઝ ઇસ ગરઝસે દેતા હય કે (ગુનાહોંસે) પાક હો જાએ, યાને મહઝ રઝાએ હક ઉસકા મતલુબ હય. યેહ તમામ ખુબી કુશાદા દીલી વ આલી હિમ્મતીકા નતીજા હય, પસ માલૂમ હુવા કે દોલત મુજબે વબાલ વ મુજબે સવાબ હોતી હય.

અબ યહાં યેહ બાત અપને દોસ્તોં વ તમામ આમ વ ખાસ મુસલમાનોંકો બતાના ઝરૂર હય, કે માલકે બેજા ખરચ કરનેસે ઔર હુકમે ખુદા પર ન ખરચ કરનેસે કયસા વબાલ આતા હય. અવ્વલ તો વોહી નકલ લિખ્ખી જાતી હય જો હમારે ઝમાનેમેં દેખે હુવે લોગ બયાન કરતે હંય, કે બુખલ કરને સે અયસી અકલ ગુમ હો ગઇ કે દંડ ભી હુવા, આબરૂભી ગઇ ઔર જાનભી, કઈ રોઝ તક હલાક હુવો. વોહ યેહ હયકે કોઇ ગાંવમેં એક દૌલતમંદ થા જીસકી મિલકતમે તીન લાખ રૂપાયે નકદ મૌજુદ ઔર મકાનાત વ હૈવાનાત ભી બહોતસે થે. મગર ઉસકે દિલકી જો કેફીયતથી સો અયસા બદખુફારથી કે કીસી સંદાસમેં અયસી નજાસત ન હોગી. કયું કે જબ કોઇ ફકીર ઉસકા ઉંચા મકાન દેખકર આતા તો વોહ ફવરન વહાંસે ઉઠ જાતા યા કેહતા કે માલિકે મકાન યહાં હાઝર નહી. ઔર અપની સુરત અયસી બનાતા કે વોહ ફકીર સમજ જાતા કે ઇસ દૌલતમંદ કો હમારે સે ખાનદાની અદાવત હય. ઇસલીયે વોહ બિચારા મોહતાજ બેસલામ કે રૂખસત હોજાતા. ઇત્તેફાકન એક રોઝ વોહ શેઠ અલસુબહ અપની દુકાન ખોલ રહા હય ઔર એક મુસાફર આ પહોંચા ઉસને કહા જનાબ મેં દુરકા રેહનેવાલા હું, ઔર યહાં આપકે બરાબર કોઇ દુસરા માલદાર નહી. અગર મેરી કુછ અર્ઝ ગોરસે સુનોતો કુછ કહુ. શેઠ સાહેબને કહા કે તુ મેરી એક બાત સુન, ઔર પકકા વાયદા કર કે મેં આપકે ફરમાન પર અમલ કરુંગા તબ મેં તેરી બાતેં સુનું વોહ બિચારા મુફલિસ સમજા કે યેહ શેઠ ઝરૂર કુચ્છ ન કુચ્છ મેરી દસ્તગીરી કરેગા. અરઝ કીયા જનાબ આપકી વોહ કીયા બાત હય, જીસકા આપ મુઝસે વાયદા લેતે હંય. માલદારને કહાકે મેને સુરતીદને ઇકરાર લીયા હય કે બિલા એવઝ દેખનેકે કીસીકો કુચ્છ ન દેના, સો મેં દેખતા હું તો તેરે પાસ કુચ્છ સોદાગરીકા માલ નહીં ન તું દસ્તકારી જાનતા હય જીસકે એવઝમેં મેં મેરી મહેનત કમાઇમેંસે તુઝકો દું ઇસલીયે મેરી વોહ એક બાત જો તુમકો કહેનેકી હય વોહ યેહ હયકે બરાએ મહેરબાની તું મુઝસે કુચ્છ ન માંગ ઔર યહાંસે ચલાજા કયું કે જબસે તુ આયા હય તબસે મેરે સરમેં દર્દ શુરૂ હુવા હય. વોહ જબ મિટેગા કે તું બિલા અતિયા ચલા જાવે. ઔર તુ અગર કુછ કદર ઠેરેગા તો મુજપે ઔર મેરે ફરઝંદોમેં જંગો જીદાલ કરવાએગા મગર ઉસ મુફલિસકો અપની હાજતને ઇસ કદર મજબુર કીયા કે વોહ કેહને લગા કે અય અમીર મુજકો નાઉમ્મીદ ન કર. હદીસે શરીફમેં આયા હય કે જીસકે દરવાઝેસે કોઇ હાજતમંદ અલ્લાહકા નામ લેકર સવાલ કરને વાલા ખાલી માયુસ ફિર જાતા હય તો ચાલીસ રોઝ તક રહમતે ખુદા ઉસકે દરસે બંદ હો જાતી હય. ઉસ બદબખ્તને કહા અચ્છા તેરી ઇસ બાતકો આઝમાતા હું. વૈસાહી હોગા તો ફીર તુજકો બુલાયા જાએગા લેકીન ફિલહાલ યહાંસે જા. મગર વોહ મુફલિસ બહોત આજીઝીસે કેહને લગા કે મુજે એક વખતકા નાશતા હો સકે ઇતના દે. મગર વોહ માલદાર બીલકુલ ઇસકી ઇસ્તેમાસ પર કુચ્છ ખ્યાલ ન કીયા. બલકે અપને નોકરોંસે કહા કે હમારી બોહની કે વખત યેહ ફકીર હમકો સતાતા હય. ઇસલીયે ઇસે ધક્કા માર કર

નીકલ દો. નૌકર તો બેકાર બયઠેહી થે, ફોરન ઉનમેંસે કોસીને એક ધક્કા દેકરકે અયસા દીયા કે સાંઈ સાહેબ રૂકુ કે અવ્વલ સીજ્દેમેં જા ગીરે. સાંઇને દેખા કે ઉસકે સામને મસજીદમેં જમાઅત સારી સુજુદમેં પડી હુઇ હય. સોચા કે અફસોસ, હમારે મુસલમાનભાઈ નમાઝમેં માલીકસે ઇલ્તેજા કર રહે હય ઔર મેં ઇસ મુમસિક કે દરવાજે પર અયસે નુરકે વખત ખડાહું, પસ ઇસલીએ મુજકો ઇબરત વ નસીહત કા ધક્કા મિલા હય. ચાહીએ કે મેં દુસરી રકઅતમેં જમાતમેં મીલ જાઉં. વોહ મુસાફીર ઉસી વક્ત વુઝુ કરકે દાખિલે જમાત હુવા. મગર જાતે જાતે કેહતા ગયા અય તવંગર તેરે ઇસ ધક્કે કો અરશ વાલે સાહેબને દેખા હય અબ ઉસકે બદલેકી રાહ દેખ. ઔર યકીન જાનકે તેરી શાનો શવકત પર ઝવાલ હય. બસ ઇતના કેહકર વોહ મસજીદમેં દાખીલ હો ગયા. પસ ખુદાએ તઆલાને ઉસ ફકીરકી બદ દુઆ કો કુબુલ કીયા. ઔર ઉસ તવંગર પર આફત ભેજી. લેકીન વોહ આફત નફેકે પરદેમેંથી ચુનાચે ફકીરકે જાતેહી એક શખસકો દોસો રૂપેકી ઝુરરતથી ઔર વોહ તીનસો રૂપેકા ઝેવર ગીરો રખનેકો ઇસ તવંગર કે પાસ આયા. વોહ બહોત ખુશ હુવા અચ્છા શીકાર આયા મેરે સિવાએ કોઇભી ઇસકા મુબ્લીગ ઇતના દેને વાલા નહી. ઔર સાહેબે ઝેવરકો અશદ ઝરૂરત હય. પસ જીતના ઉસને સુદ માંગા ઉતના કુબુલ કરકે મકસદ અપના હાસીલ કીયા. ઔર ઝેવર લેકર ચલા ગયા. સાહુકાર બહોત ખુશ હુવા કે યેહ સોદા મિલા જો ખમ હય. લેકાન અજલકી રસ્સી તુટી ઔર ઇસકી શાનોશવકતકી મટકિ ફુટી. વોહ ઝેવર ચોરીકા માલથા. સાહેબે માલ ફરયાદ કરકે કુતવાલ કે સાથ ઝડતી વ તલાશકા હુકમનામા ઉસ તવંગરકી દુકાનપર લાયા. પસ ફોરન માલકી તીજોરીસે નીકલ આયા ઔર બડે મીયાં જો અપની માલો દોલતકી ખુમારી મેં મદહોશ થે એકદમ બીમાર હો ગએ. જુલાબ દર જુલાબ હોને લગે ઇસ તવંગર કે તીન લડકે બહોત લાયેક વ શાયેક, ઓહદમ, ઔર બડોકો હુશયાર થે. લેકીન બાપકે સામને ઉનકી કુચ્છ બાત ચલતી નથી. કયુંકે વોહ બેટોંકો અપની નહસ ચાલ સીખાના ચાહતા થા. વોહ બીચારે અપને બાપકે હકમેં હીદાયત કી બહોત દુઆ માંગતે થે. મગર ઇસપર દગલ દીલ ગુજ્હલકા કુચ્ચ અસર ન હોતા થા. ઇસી વકત બેટોંકો પૂછને લગા, અય લડકો ઇસ સરકારી આફતસે રેહાઇકી કોઇ સુરત નઝર આતી હય? ઉન્હોંને અરઝ કી મુકદમા સખ્ત વ સંગીન હય. એક સુરત હમારી સમજમેં આતી હય. મગર તુમ્હારી ચાલોઢાલ દેખકર હમકો ઉમ્મીદ નહી કે તુમ અયસી જુરઅત કરકે અપની ઇઝ્ઝત બચાઓગે. બડેમીયાંને કહા કહોતો, સહી વોહ કયા તદબીર હય. કહા હાકીમ કે લીએ નઝરાનેકી ઝરૂરત હય. કહા અફસોસ. જીસ ભલે આદમીસે મુલાકાત હોતી હય, વોહ યેહી ચીઝ માને મેરી જાન માંગતા હય. ખૈર કોઇ ઔર તદબીર હી ન સુઝેતો યેહી સહી. પાંચ દસ દેકરબી મેરી જાન છુડાવે. વરના યેહ બુઢાપે મેં દાગ લગેગા. ફરઝંદોને કહા અય બાબા જાન, અગર પાંચસો રૂપીએ મેં તુમ્હારી આબરૂ બચે તોભી ગનીમત હય. હમકો ઉમ્મીદ નહી કે આપ છુટોગે. કીયું કે યેહ જુર્મ મહસુબી હય. જેલ કે સીવા દુસરી હલકી સઝા નહીં. ખેર, બડેમીયાંને રૂપે દેના કુબુલ ન કીયા. ઔર કહા કે ન મેં રૂશવત દું ઔર ન મુઝે વકીલકી ઝુરરત હય. મેં આપહી વકીલ બનકે હાકીમકે સામને ખડા રહુંગા. લડકોંકો નિહાયત અફસોસ હુવા, કે સરકારી કાયદે બડે પેચો પાચ કે હોતે હય. ઇન્કો ઇસ કાયદેકી કુચ્છ ખબર નહીં, ઝુરૂર ઉમર ભરકી બદનામી હોનેવાલી હય. મગર કયા કીયા જાવે. કહાતો યેહી કહા કે જો કુચ્છ ખુદાએ. દીખા સો નાચાર દેખના

બડેમીયાં કે પીછે પીછે હો લીયે. હાકીમકી તલબકે સાથહી સામને જા ખડે હુવે. મગર હાકીમકી ધમકીકે સામને બડેમીયાં કુચ્છ કુચ્છ બકને લગે. ફરઝંદોને દેખા અન કરીબ સઝાએ સખ્તકા હુકમ હો જાએગા, ફીર કુચ્છ હમસે બનને વાલા નહી. ઉસી વખત એક વકીલ જો નીહાયત શરીફ રફીક થા ઉસકો કુછ ખુફ્યા મસલેહત કરકે બંદોબસ્ત કીયા કે હમારે બાપકે ઇનતેકાલ કે બાદ ઇસ વકાલતકી ઉજરત ડબલ તુજકો દી જાએગી. મગર હમારી આબરૂ ઇસ વખત બચા, કીયોંકે બડેમીયાંકો અપની આબરૂકી કુચ્છ કદર નહી હય. માલકી મહોબ્બતમેં ઇઝ્ઝત ફરોખ્ત કરતે હંય. લેકીન એક વકીલકો મુકર્રર નહીં કરતે. ઉસ વકીલને સોચા કે યેહભી એક સટ્ટા હય કે, યેહ બડેમીયાં સીત્તર બરસકી ઉમરકો પહોંચે હંય. બહોત જીએંગે તો પાંચ સાત બરસ જીએંગે, ઔર શાયદકે દો ચાર દીનમેંભી મરજાએં, કે યેહ સરકારી હંગામા અયસા કડવા હોતા હય કે બહોત લોગ ઝહેર ખાકેભી મરજાતે હંય. બસ યેહ સબ સોચકર ઉન લડકોંકી દરખાસ્તકો કબુલ કર લીયા. ઔર સરકારમેં બા કાયદા અયસી તજવીજ ચલાઇ કે ઉસ મુકદ્દમેંકો બહોત નરમ કર દીયા. ફકત પચાસ રૂપીએ જુરમાનેકા હુકમ સાદીર હુવા. મગર ઇતનાભી બડેમીયાં પર ભારી હુવા. ઔર વકીલકો કેહને લગા કે તુજકો મેરે મોઆમેલેમેં દખલ દેનેકે લીએ કયા ઝરૂરત હય. કહા કે મુઝે કુચ્છ તુમસે ફીસ યા દામો દીરહમ લેનેકી ઉમ્મીદ નહીં, મેંતો તુમ્હારે ફરજંદોકી દોસ્તીકે સબબ ઇતની કોશીશ કરતા હું. બડેમીઆં જબતો બડે ખુશ હુવે. ઔર વકીલસે કહા કે કુચ્છ ઔર કોશીશ કરકે યેહ દંડસેભી બચાઇએ. કહાકે તુમ ખુદાકા બહોત શુકર કરો કે તુમસે અયસી બડી બલા દફા હો ગઇ કે જીસકી સઝા બિલા કેદ શદીદ કે ઔર કુછ નહી. બડેમીયાંને કહા કે મેંતો હાકીમસે પુછુંગા કે અગર મેં યેહ જુરમાના ન અદા કરૂં તો સરકાર મુઝે કયા કરેગી. વકીલને કહા કે વોહ તુમ્હારે ઇખ્તેયારકી બાત હય. મગર મેં તુમકો ફીર કહેતાહું કે હાકીમસે બિલા ઝગડને કે રૂપે દંડકે રખ દેના અચ્છા હય. મગર ઉસ બખીલ તવંગરને ન માના ઔર અરઝકી કે અગર દંડ ન દીયા જાય તો મુઝે કયા કરોગે ? હાકીમને કહા, ઇસ દંડકે બદલે પચાસ ફટકે લગેંગે. જબતો બડેમીયાં કુચ્છ નરમ પડે. લેકીન ફીર એક બાત ઉનકે દીલમેં આઇ ઔર ફીર હાકીમસે કહા. હુઝુર મેં દુબલા પતલા આદમી ઓર વોહ દો ફટકેસે મરજાવે તો આપ ફીર બાકી ફટકે કીસકો મારોગે. હાકીમને જાના કે યેહ બુઢા બડા હરીસ વ બખીલ હય. અપને માલો દવલત બચાનેકી કેસી એચ પેચ કી બાતેં કરતા હય. મગર યેહ તો સહી હય કે તાઝીર કે પેહલે મુજરીમ મરજાએ તો કયા કીયા જાએ. ઇસ લીએ તીસરી સઝાભી ઉસને ઉસ બખીલ માલદારસે યેહ સુનાઇ કે તેરે લીએ તીસરી સઝા યેહ હય કે ઇસ કચેરીમેં બારા શેર પ્યાઝ ખા લેના. બસ યેહી ફેસલા હય. ઉસને દેખા રૂપેકા દેના તો નિહાયત શાક ગુઝરતા હય. ઔર બેહતર યેહ હય કે ફટકેકી સઝા કુબુલ કરલે પીછે દેખા જાયગા. પસ કહા તો યેહ કહા કે ફટકે માર લીજીએ જો દુસરે દરજેકી સઝા હય. ફવરન જલ્લાદ કો હુકમ હુવા. વોહ તાઝિયાના સમેત આ મવજુદ હુવા. બડેમીયાંભી નંગ ધડંગ પીઠ ખોલ બર સઝા ખમ ઠોકકે તૈયાર હુવે. લડકે નિહાયત શરમીંદા હુવે. ઓર દીલમેં કેહને લગે કે બાબાજાનકી અકલ કીસ કદર મારી ગઇ હય. પચાસ ફટકે કયુંકર બરદાસ્ત કર સકેંગે. ફિર જાકર સમઝાયા કે હમેં કીલી દીજીએ ઓર મુબ્લગ પંચાસ રૂપે જાનકા સદકા સમઝીએ મગર બડેમીયાંને ન માના ઓર યેહી કહા કે માલકી કદર તો વોહી જાને જીસને

ફરમાયાં હય તુમતો મેરે સાગેમેં ઇસ્તરીયોંકે કપડે પહેનકર ફુલદટારે ફીરતે હો તુમ્હે દોલતકી કદર ઉસ વખત માલુમ હોગી જબ કમાઈ ખુદ કરોગે. બસ ઇતના કેહકર જલ્લાદસે કહા કી તુ અપના કામ કર. જલ્લાદને પેહલા ઓર દુસરા ફટકા મારા બસ બડે મીયાં ઠંડે હોકર હાકેમસે અરઝ કરને લગે હુજુર મુઝમેં યેહ સઝાકી બરદાસ્ત નહીં- આપને જો તીસરે દરજેકી સઝા યાને પ્યાજ ખાનેકા ઠયરાયા હય વોહી મેં ખાનેકો તેયાર હું. લાઇએ. મેં યેહ પીયાજ ખાતા હું (અફસોસ યેહ બુખલ તેરા બુરા હો કીસ કદર ઉસકી ફઝીહતી હો રહી હય મગર બાવજુદ કુદરતકેભી રૂપે નહી નીકાલતા.) બસ પીયાજ બારા શેર આ મૌજુદ હુએ ઓર વોહ બડે મીયાં આસતીન ચડાએ હુએ પીયાજ ખાનેકો બેઠ ગયે. મગર હર શખ્સ સમઝ સકતા હય કે બારા શેર પીયાઝ વખતે વાહિદમેં ખાના કીસી ઇનસાનસે મુમકિન નહી. લેકીન બુખ્લ અયસી બુરી બલા હય કે ભરી કચેરીમેં અયસે નામુમકિન કામ પર ઉસકો તૈયાર હોના પડા. ઓર એક પીયાઝકા ડલ્લા બડી મુશકિલસે ખાયા ઓર દુસરાભી અયસી દુશવારીસે તનાવુલ કિયા. મગર તીસરે ડલ્લેમેં ઉલટી ઓર આખોંસે પાની જારી હો ગયા, હાથ જોડકર સરકારસે અરઝ કરને લગા. હુઝુર ! મેરી ગુસ્તાખી મુઆફ ફરમાએં ઔર વોહી અવ્વલ દરજેકી સઝા જો પચાસ રૂપે મુકરરર હંય વોહ કુબુલ ફરમાએં. બંદા દેનેકો હાઝિર હય. ગરઝ ઇસ બખીલને અપની કંજુસીકી આદતસે કિસ કદર નુકસાન ઉઠાયા. પીયાઝ ખાયા, ફટકે ખાએ, ઔર દંડભી દીયા. અગર પહેલે હી રૂપે અદા કર દેતા તો ઇતની ફઝીતી ન હોતી. હાસીલ ઇસ હિકાયતસે યેહ હય કે હિરસ બુરી બલા હય ઔર દૌલત કભી આફત વરહમત બન સકતી હય. ઇસલીએ કુરાને પાકમે બુખ્લકી બડી મઝિમ્મત હય. વોહ આયત યેહ હય, કે જો શખ્સ બુખ્લ કરતા હય સો વોહ અપની ઝાતકી ખરાબીકે લીએ કર રહા હય, ઔર જીસકો અલ્લાહ તઆલા બુખ્લસે બચાવે બેશક બડી મુરાદકો પહોંચા. ઔર હદીસ શરીફમેં વારિદ હય કે યાને સખી, મહબુબે ખુદાહય અગરચે કે વોહ ફાસિક હો (યાને ગુન્હેગાર હો) ઔર બખીલ દુશમને ખુદા હય અગરચે કે ઝાહિદ (યાને તારેકુદ દુન્યા હો). અબ સહાબા કે અકવાલ સુનીયે, વોહ કયા ફરમાતે હંય. હઝરતઅલી ર. અ. ને કહાકે જબ દુન્યા તુજકો મિલે તો ખરચ કર, કે તુજકો પોંહચેગી. ઔર જબ તુઝસે રૂહ ગરદાની કરે તોભી ખરચ કર કે આખિર ન રહેગી. બીબી આએશા ર. અ. કે પાસ એક બાર કીસી અમીરને દો ખરાતે સીમ (ઝર) ઔર એક લાખ અરસીહઝાર દિરહમ ભેજે. બીબી સાહેબાને તબક માંગા ઔર સારે પેસે ઉસમેં રખકે બાંટ દીએ. શામકો અપની ખાદિમાસે ખાના માંગા, તા ઇફતાર કરે, રોટી ઔર રોગને ઝૈત ખાદિમાને હાઝિર કીયા ઔર અરઝ કરને લગી કે અય ઉમ્મુલ મોમેનીન આપને ઇતને પેસે બાંટે લેકિન એક દિરમકા ગોસ્ત અગર મગવાતે તો કયા ખુબ હોતા. બીબી સાહેબા ફરમાને લગેં અગર તું યાદ દીલાતી તો મેં અઝમત દેતી, ખૈર, યેહભી રીઝક અલ્લાહકા હય. અબુલહસને મદાયનીને કહા હય કે હુસ્નૈન કરીમૈન ર૦ અ૦ વ અબ્દુલ્લાહબિન જાફર ર૦ અ૦ યેહ તીનોં સાહિબ હજકો જા રહે થે ઓર તોશેકા ઊંટ પીછે રેહ ગયા થા. ભૂખ ઓર પીયાસસે બેતાબ હોકર એક બુઢયા કે પાસ ગએ. ઓર બોલે અય માગા ! કુચ્છ પીનેકો હય ? ઉસને કહા હાં. ઓર એક બકરીકા દૂધ નીચોડકર ઉન્કો પીલાયા. ફિર ઉન્હોંને ખાના માંગા. બુઢયાને કહા કે ખાના મોજુદ નહિ. મગર ઇસ બકરીકો જુબ્હ કરકે ખાઓ. વયસાહી કીયા. ઓર ફરમાયા હમ એહલે કુરૈશ હંય. જબ

સફરમે મુશાક્ેઅત ષાને લોટે તબભી હમારે પાસ આના. હમ તુઝસે મદારા કરેંગે. યેહ બાત બોલકર સીધારેઃ જબ ઉસ પીર ઝનકા શવહર આયા, તો ખફા હોકર બોલા ગોસ્ફંદ, તુને અયંસે અજનબી મુસાફેરોંકો ખીલાદી, જીન્કો હમ જાનતે નહીં. ઓર બુઢ્યા કો બહોત સખ્ત સુસ્ત કેહને લગા. જબ ચંદરોઝ ગુઝર ચુકે, બુઢીયા ઓર ઉસકા ખાવંદ મુફલિસ હોકર મદીને શરીફમેં ગએ. ઓર ઊંટકી લીદ ચુનકર બેચને લગે. એક દીન વોહ ઓરત કહીં જાતીથી હ૦ હસન ર૦ અ૦ અપની દેવડીપર ખડે થે, ઉસકો પેહચાન કર પૂછા. અય બુઢીયા તું મુઝે જાનતી હય! બોલી નહીં જાનતી હું. ફરમાયા મેં વોહ શખ્સ હું કે ફલાને રોઝ તેરા મેહમાન બનાથા. બિન બાદ હઝાર બકરી ઓર હજાર દીનાર ઉસકો દીલવાએ ઓર અપને ગુલામ કે સાથ ઉસકો અપને ભાઇ ઇમામ હુસેન ર૦ અ૦ કે નઝદીક ભેજે. આપને પૂછા અય ઓરત મેરે બિરાદર સાહેબને તુઝે કયા દીયા? બોલી હઝાર દીનાર વ હઝાર ગોસ્ફંદ. આપનેભી ઉગી કદર ઉસ બુઢીયાકો દીલવાએ. ઓર અપને ગુલામ કે સાથ અબ્દુલ્લાબિન જાફર ર૦ અ૦ કે પાસ ભેજે. ઉન્હોંને પૂછા. હ૦ હુસૈન રદી૦ અ૦ ને તુઝે કયા દીયા? બોલી દો હજાર દીનાર ઓર દો હઝાર ગોસ્ફંદ દીલવાએ. અબ્દુલ્લા ર૦ અ૦ ને ભી ગોસ્ફંદ ઓર દો હજાર દીનાર દીએ ગરઝ વોહ બુડ્યા અપને શોહર કે પાસ ચાર હજાર દીનાર ઓર ચાર હજાર ગોસ્ફંદ લેકર પહોંચી ઓર કેહને લગી કે દેખોતો સખી યેહ લોગ હરજેકે લોગ હંય કે થોડી મેહમાની કે ઇવઝ ઇસ કદર માલામાલ કર દીયા. ઓર તુ મુઝસે લડ રહાથા. યેહ વો લોગ હંય કે જીનકે દીદારસે ઇનસાન કામીલ વ આદમી ફાઝિલ બનતા હય. બુડ્ઢેને અપની તકસીરોંપે તવબા કી ઓર હમેશાં ઇન સાહેબોં કા ખાદિમ બના રહા. અય અઝીઝ માલુમ કરકે અગર માલ હાસીલ નહીં હોતા તો જો કુછ હો! ઉસીપર કીનાઅત કરે. ઓર હિર્સસે દૂર રહે. ઓર જબ માલ હાથ લગે તો ચાહીએ કે સખાવત ઇખ્તેયાર કરે. ન બુખ્લ. હઝુર સ૦ અ૦ વ૦ ને ફરમાયા હય કે સખાવત એક દરખ્ત હય, બેહિશ્તમેં ઉસકી શાખેં હેં. દુન્યામેં જો કોઇ સખા મરદ હો ઉસકી ડાલીઓમેંસે એક ડાલીકો પકડે. બાદ ઉસકા બેહિશ્તમેં લે જાએગી. ઓર બુખ્લ એક દરખ્ત હય દોઝખમેં. ઉસકી ડાલીયાં દુન્યામેં ઝુકી હુઇ હંય. જો કોઇ કંજુસ હો ઉસકો ડાલી પકડેગા [illegible] દોઝખમેં લે જાવેગી. [illegible] ફરમાતા હે. દો ખુલ્ક હંય. જીનકો હકતઆલા દોસ્ત રખતા હય એક સખાવત દુસરા નેક ખૂ ઓર દો ખુલ્ક હય, જીનસે ખફા હય. એક બુખ્લ, [illegible] ઓર ફરમાયા હય કે હકતઆલાને કોઇ અયસા વલી પૈદા નહીં કીયા જો સખા ઓર નેક ખૂ ન હો. ઓર ફરમાયા હય કે સખી કી તકસીર બખ્શ દો કે જબ વોહ તંગદસ્ત હોતા હય. તો હકતઆલા ઉસકી દસ્તગીરી કરતા હય. ઓર હુઝુર (સ૦ અ૦) ફરમાએ હંય કે સખીકા ખાના દવાકા હુકમ રખતા હય ઓર બખીલકા ખાના મરઝ હય. કે સખી આદમી નઝદીક હય અલ્લાહસે ઓર નઝદીક બહિસ્તસે ઓર નઝદીક હય લોગોંસે ઓર દુર હય દોઝખસે. ઓર બખીલ દૂર હય ખુદાસે, ઓર દૂર હય જન્નતસે, ઓર દૂર હય આદમીયોંસે, ઓર નઝદીક હય દોઝખસે, સખી જાહિલકો ખુદાએ તઆલા દોસ્ત રખતા હય બખીલ આબિદસે ઓર સબ બીમારીયોંમેં બુખ્લ બડી બીમારી હય. ઓર ફરમાયા હય કે મેરી ઉમ્મત કે અબ્દાલ બેહિશ્તમેં જાવેંગે. ન નમાઝ ન રોઝેસે બલ્કે, સખાવત, પાક દીની ઓર નસીહત વ શફકત કે સબબ જો ખલાયક કે સાથ કરતેયે, ઓર હદીસ શરીફમેં આયા હય કે હક તઆલા મુસા અ.

ગુલામ પર વહી ભેજી કે સામરીકા મત મારો. કયું કે વોહ સખી હય યેહ સબ સખાવત કા બયાન કીમયાએ સઆદતસે લિખા ગયા હય. જીસકો પૂરી તફસીલ સે દેખના હો વોહ ઉસ કિતાબમેં દેખ લેવે અલહમ્દો લિલ્લાહે રબ્બિલ આલમીન વસસલાતો વસ્સલામો અલા, ખેરે ખલ્કેહી વનુરે અર્શેહી સેયદના વ મૌલાના મોહંમદિન વ આલેહી વ અસહાબેહી અજમઇન, બે રહમતેકા યા અરહમર રાહેમીન.

ઇસ્લામી પરદા.

અબ યહાં પર એક બાત લિખની જરૂર જાનતા હું વોહ યેહ હય કે ઓરતોંકે પરદેકી બાબત બાઝ લોક ઉન બે પરદા ઓરતોંસે મેલ જોલ ઝેયાદા હોનેકી વજહસે યેહ ઉમદા ફરમાન ઉનકી તબીયત પર ગિરાં ગુઝરતા હય. તો ઉસકા ઇલાજ આયતે કુરઆનસે બતાયા જાતા હય ચુનાચે ઉસ આયતકા મતલબ યેહ હય યાને ઔરતો રહા કરો આપ અપને ઘરોંમેં ઔર આગેકે ઝમાનએ જહાલતમેં જો બનાવ થા વેસા મત ફિરા કરો. (સુ૦ અહઝાબ રૂકુ-૨૦) ઓર નમાઝપર કાયમ રહો. ઔર ઝકાત દીયા કરો, ઔર અલ્લાહકા ઔર ઉસકે રસુલકા કેહના માનો. યેહ સબ બયાન પરદેકા હય ઔર યેહ આયતે હુઝુરકી બીબીયોંકી શાનમે નાઝિલ હય. લેકિન ઇનકા હુકમ આમ હય. યેહ હાસિલ મકસદ હય " અલા જાહેલીયતલ ઉલા, " જીસકા તરજુમા ઉપર લિખ્ખા ગયા હય કે ઝમાનએ જેહાલતમેં એયસાહી હોતાથા કે ઔરતે બેઝરૂરત ઝેબો ઝીનત કે સાથ ઘરોંકે બાહરે પેશ હોતીથી ઔર ઠઠ્ઠા મઝાકભી કરતીથી. ઔર આવાઝદાર ઝેવરભી પહેનતીથી ઔર ઇસ સબબસે બહોતસી બેજા બાતેં પૈદા હોતીથી. ઇસ સબબ ઇસ્લામને ઉનપર પરદા ફર્ઝ ઠેરાયા યહાંતક કે ઓરતોંકો નમાઝભી મસજીદસે ઘરમેં પઢના અફઝલ હય, ઓર બહોતહી ઝરૂરતકે વકત અપનેકો છુપા કર બાહેર નીકલે ઔર અગર બુરકાભી બનાવે તો બહોત ચમકદાર ઔર કારચોબી વગૈરા ઠાઠ ન કરે બલ્કે સાદા, જીસસે લોગોંકી આંખેં ઔરતો કી જાનિબ ન ઉઠેં ઔર યેહી પરદેસે ગર્ઝ હય. ઔર દોલત કે જો કુછ કે ફિતને ઇસ રિસાલેમેં બયાન હુએ હંય ઉસમેંસે યેહ ભી એક ફસાદ હય કે ઔરતોં કે ઝરગાક ભી વહ ફસાદ પહોંચતા હય. અલ અમાન અલ અમાન. અબ ચંદ હદીસેં જો પરદે કે બાબતમેં વારિદ હંય લિખી જાતી હંય પેહલી હદીસ, રિવાયત હય, હઝરત ઉકબા આમીર (૨૦ અ૦) સેકે ફરમાએ જનાબ રસુલે ખુદા દેવરકે વાસતે આપ કયા ફરમાતે હંય, યાને દેવર અપની ભાઇકી ઓરત કે પાસ બે પરદા બેઠ શકતા હય ! આપને ફરમાયા યેહતો પુરા મોત હય. દુસરી રિવાયત હય હઝરત ઉમરસે કે ફરમાએ રસુલે ખુદા (સ) કે જબ કોઇ મર્દ અજનબી ઔરત કે સાથ તનહાઇ મેં બૈઠેગા તો વહાં તીસરા શયતાન ઝરૂર હોગા તીસરી-હઝરત આયશાસે રિવાયત હય કે એક ઔરતકે હાથમેં કાગઝ થા ઉસને પરદે કે પીછેસે નબી (સ.) કો ખીદમત શરીફમેં દેનેકે લીએ હાથ બઢાયા ઇસ હદીસે શરીફસે સાફ સાબિત હોતાહય કે આપકે ઝમાનેકી બીબીયોંકો આપને પરદેકા સખ્ત હુકમ દે રખા થા, યહાં તક કે ખુદ ઝાતે શરીફસેં ભી પરદા કરતી થી. અબ હમ સોચેં કે હમારે ઇસ મુકદમે મેં કીતની લા પરવાઇ હય, વોહ હર શખ્શ આપહી સોચલે. (વાઇઝ) ખાદેમે કોમ અબદુલકાદર નુરમોહંમદ મુન્શી (અફીલ્લાહો અનહો)

ઠ, ભાવનગરી મોહલ્લા નં,—મુંબઇ.

અબ મેં દુઆ કરતા હું સાથ ખતમ કરના ઇસ મુખતેસર રિસાલે કે, કે ખુદાવંદે કરીમ હમ સબકો નેક હિદાયત કરે ઔર આખિરે વકત મોતકે હમારી રૂહ સાથ ઇસ કલમ

એ શરીફ કે, નીકલે, અલ્લાહો-અલ-લાએલાહા ઇલ લલાહો વ અલ્લા હો અકબર મોહંમદુર
અબ્દોહુ વરોસુલોહુ આમીન, યારબ્બુલ આલમીન.

ગયરતકે શેર.

બે પરદે કલ જો આઇ નઝર ચંદ બીબીયાં,
અકબર ઝમીમે ગૈરતે કોમીસે ગડ ગયા;
પુછા જો ઉન્સે આપકા પરદા વોહ ક્યા હુવા,
કેહને લગીંકે અકલ પે મરદો કે પડ ગયા.

યેહ હિકમતકી બાતે યાદ રખને કે કાબિલ હંયઃ—

(૧) જું જું હમ ઇલ્મમેં તરક્કી કરતે હંય, અપની લાઇલ્મી હીચમદાનીકા સરીહ સુબુત પાતે હંય. ઔર જીતના કે ખુદાકી ખુદાઇ, ઉસકી બુઝુર્ગી, અઝમત, જલાલકા ઝહુર દેખતે હંય, ઉત્નાહી અપને આપકો હકીર પના ચીઝ માલુમ કરતે હંય.

(૨) જાનવર ભી બોલતે હંય બલ્કે દો પથરોકે રગડનેસે ભી કોઇ ન કોઇ અવાઝ નીકલતા હય. યહાંતક કે કાન બંધ કરકે દેખો ખામોશી બઝાતે ખુદ એક કિસ્મ કી આવાઝ હય. મગર ઇનસાન કા કલામ અસરફુલ મખલુકાત કી આવાઝ જબહી હય કે ફક્ત અવાઝ હીં નહો બલ્કે નેક ઇરાદે ઔર નેક મકાસિદ ઔર મઅનેસે પુરહો. ઔર હિદાયત સે લબરેઝ.

(૩) બાત કેહને આએ તો બાત કરામત હય. વગરના નદામત.

(૪) એક ભેદ અયસા હય કે કીસીસે કેહના ન ચાહીએ, એક ભેદ અયસા હય કે બગયર કીસી ખાલીસ દોસ્તસે કહે સરતી નહી. અકલસે કામ લેતો હર અમર મેં વક્ત ઔર મૌકા બડી ચીજ હય.

(૫) મૌત દુન્યાંસે તઅલ્લુક છુડાતી હય. લેકીન એક ઓર અયસે આલમ મેં લેજાતી હય, જહાંસે ગુનાહ ઔર બદકારી કે વાસ્તે ઔર કહી પનાહ નહી. પસ કયા જો ગુનેહગાર યહાંસે છુટકારા પાનેકે વાસ્તે ખુદ કસી કરતા હય. વોહ વહાં બેસઝા ઓર અઝાબકે છોડ દીયા જાયગા ? હરગીઝ નહી.

(૬) સકરાતકા મકુલા હય એક છોટા ઘર ખાલીસ દોસ્તોંસે ભરા હુવા એક વસી ઔર આરાસ્તા વ મુઝૈયન મકાન સે જીમમેં કોઇ દોસ્ત નહીં દરજહા બેહતર હય.

(૭) દુન્યા કે અકવામ મુખતલિફ મઝહબ વ મિલ્લત, મુખતલિફ તર્ઝ, તરકીબ, મુખતલિફ રંગ ઢંગ વગયરા, રખતો હંય, મગર ઉન સબકો આપસમેં ઇત્તેહાદ વ મોહબ્બત રખનેકે વાસ્તે યેહ કોઇ કામ માકુલ વઝે નહી હય, કે વોહ સબ એકહી ફિતરત રખતે હય, એકહી માંબાપ કી ઓલાદ હંય. ઔર એકહી ખાલિકે અકબરકી મખલૂક હંય.

(૮.) કીસી આલિમકા કેસા પસંદીદા મકુલા હય. અય મેરે પ્યારે દોસ્ત યાદ રખ. તું અકલમંદ હય તો અપને લીયે હય, ઔર બેવકુફ હય તોભી અપને લીએ.

(૯.) ગો આદમીકી અકલમંદી ઔર બેકુફી, નેકીબદીકા અસર દુસરોં તક ભી ઝરૂર પહોંચતા હય. લેકીન ગૌરસે માલુમ હોતા હય કે ઝયાદા તર અપને નેક વ બદ ઓર બુરે ભલેકા ભુગતને વાલા વોહ ખુદહી હય.

(૧૦.) અય પ્યારે ભાઇ ઝમાનેકી છોટી છોટી ઝકોંસે દીલ બરદાસ્તા ન હો. બલ્કે હિંમત બાંધકર બડે બડે ઇન્કેલાબાત કોભી સબર કે સાથ દેખતા રહે, ઔર તજરૂબે ઔર ઇબરતસે ફાયદા ઉઠા.

અલાવા ઇસકે એક હમદર્દે કોમને અપની કોમકી હાલત પર અશઆરમે નોહા લિખ્ખા હય. ઔર ઝાર ઝાર સે રહા હય, જીનકા નામ યેહ હય. જનાબ, યુસુફ મોહમદ સાહેબ, તખલ્લુસ (ઇર્શાદ) સાકિન મુંબઇ.

ફેહકતે અશઆર.

પરદએ ગફલતમેં સોતે એહલે દુન્યાં હાય, હાય!!!
ઉન્કો કુછ પરવા નહી હય ફિક્રઃઉકબા હાય, હાય!!!
હિંદકે એહલોંકી હાલત સુનતે અબ યે ફિક્રી હય.
સોતે હંય દિન રાત રેહતા ઐશ ચર્ચા હાય, હાય!!!
ગર જવાં હો યા હો બુડે ઉન્કો હય બેહુદા કાર.
આવારએ સર ગસ્તા હો કર ઉન્કા ફિરના હાય હાય!!!
નઝદ ઉન્કે કુચ્છ નહી ઇલ્મો અદબ ચશ્મો લેહાઝ.
કેહકએ મજલિસમેં ઔર બુડોંપે કરના હાય હાય!!!
નોકરી હો યા કે સનઅત ફિક્ર કુછ ઉનકો નહી.
ચોરીયા કર કરકે બસ થીએટર કો જાના હાય, હાય!!!
ઔરતોંકા કેહના માને ઔર ન માને તો સપાટ.
દિસ્મ અબ ઔરતકા ચલતા ઉન્કા કેહના હાય, હાય!!!
નાચ હો ગુલરંગ તાંશા ઢોલ યા આતશ ભભૂત.
યેહ ન હો શાદીગેં ના ફિર નામ બિગડા હાય, હાય!!!
ગેઝા ઔર નકવા નમાંઝ કાહેલી કરતા નહિ
હય, ઝનાકારી, મએનોશીકા ચર્ચા હાય હાય!!!
બે હયાઇ ફેલા ગરદા ઔર રિકાબી કા મઝ હય.
શોહદાપન, કીના બુગઝ, રહેતા હય ઝગડા હાય હાય!!!
ઇત્તેહાદે, દોસતી, ઉલ્ફત, ચલન હમમે નહી.
જાન લેવા. બદકે હંય એક દૂસરેકા હાય હાય!!!
ખૂબ એયાશીકા સામાં રાત દિન ઉમકી ફિકર
આખિરતકા કુચ્છ નહી અબ કામ હોતા હાય હાય!!!
ફેલ કરતે હંય હરામ ઔર ન દેતે હય ઝકાત
સુદ લેને મેં નહી પર ઉનકો ઉકબા હાય હાય!!!
દેખીએ ઇરસાદ બદ આમાલ. યેહ દુન્યાંમેં હય.
બસ કયામત આ ગઇ કોમી ઝમાના હાય હાય!!!

ખુદાએ તઆલા મુઝકો ઔર સામેઇનકો ઔર ઇસ રિસાલે કે મદદગારોકો દુન્યા વ આખેરત મેં અપની રહમત મેં રખ્ખે, ઔ આખેરી વક્ત મેં કલેમા નસીબ કરે. અશહદો—અન લાઇલાહ ઇલ્લલ્લાહો વહદહુ લા શરીકલહુ વ અશ હદોઅન્ના મોહંમદન અબ્દોહુ વ રસુલોહુ વ આખેરો દાવાના અનિલ હમ્દો લિલ્લાહે રબ્બિલ આલમીન.

અહકર.

અબ્દુલકાદર બિન નુરમોહંમદ (અફીયલ્લાહો અનહો) વાએઝીન,
ભાવનગરી મોહલ્લા—મુંબઇ ૩.